

KULTTUURIKESKUSTAN ESILLE TUOMINEN JA NÄKÖKOHTIA HELSINGIN OPASTUKSESTA

Työryhmän loppuraportti 6.6.2007

KULTTUURIKESKUSTAN ESILLE TUOMINEN JA NÄKÖKOHTIA HELSINGIN OPASTUKSESTA

Työryhmän loppuraportti

Sisällysluettelo

ESIPUHE

1. JOHDANTO
 - 1.1. Aloite
 - 1.2. Lausunnot aloitteesta
 - 1.3. Toimeksianto ja työryhmä

2. LÄHTÖKOHDAT
 - 2.1. Työn tavoitteet ja lähtötietojen hankinta
 - 2.2. Nykytilanne Helsingissä ja keskeiset ongelmat

3. KÄYTÖSSÄ OLEVAT OPASTEET
 - 3.1. Karttataulut
 - 3.2. Liikennemerkkit ja liikenteenohjauslaitteet
 - 3.3. Kadunnimikilvet
 - 3.4. Satamien, terminaalien ja sisääntuloteiden kartta- ja tiedotustaulut
 - 3.5. Alueiden sisäiset viitoitus- ja opastusjärjestelmät
 - 3.6. Alueiden ja hallintokuntien kohdeopasteet
 - 3.7. Yksittäiset ja yksityiset opasteet
 - 3.8. Esitteet, kartat ja muut opasteet
 - 3.9. Sähköinen opastaminen

4. NYKYINEN LUPAKÄYTÄNTÖ

5. ULKOMAISIA ESIMERKKEJÄ
 - 5.1. Brysselin uusi opastusjärjestelmä
 - 5.2. Johtopäätöksiä Belgiasta
 - 5.3. Muita esimerkkejä

6. KULTTUURIKESKUSTAN ESILLE TUOMINEN, TAVOITTEET
 - 6.1. Tavoitteena yhtenäinen ja selkeä opastusjärjestelmä
 - 6.2. Opastusjärjestelmän luomisen periaatteet, yhteenveto
 - 6.3. Koordinaation ja lupamenettelyjen kehittäminen sekä paikkatietojärjestelmä

7. KULTTUURIKESKUSTAN ESILLE TUOMINEN HELSINGISSÄ, EHDOTUS
 - 7.1. Kulttuurikohteiden opastusjärjestelmä
 - 7.2. Sähköiset järjestelmät
 - 7.3. Muu opastus
 - 7.4. Hankkeesta vastaavat tahot ja hankkeen rahoitus

8. SUOSITUKSET JATKOTOIMENPITEIKSI

9. ALLEKIRJOITUKSET

LÄHDEAINEISTOA

LIITTEET

Liite 1	Aloite
Liite 2	Lausunnot aloitteesta
Liite 3	Nykytilannecase: Kauppatorin kukkatorin inventointi
Liite 4	Kuvia käytössä olevista opasteista ja nykytilannekuvia Helsingistä
Liite 5	Matkaraportti Belgiasta
Liite 6	Muita ulkomaisia esimerkkejä
Liite 7	Malliopastuksen suunnittelu Kampista Kauppatorille
Liite 8	Opastettava kulttuurikeskusta-alue ja pilottialue

ESIPUHE

Valtuustoaloite (Kvsto 22.10.2003, asia 17) Helsingin keskusta-alueen kulttuurikohteiden ja nähtävyyksien esille nostamisesta johti lausuntokierroksen jälkeen laaja-alaisen työryhmän asettamiseen laatimaan suunnitelmaa Helsingin kulttuurikeskustan esille tuomiseksi informaatio-, opastus- ja viitoitusjärjestelmän keinoin yhteistyössä eri kulttuuritoimijoiden kanssa (Khs 3.5.2004; Johtajisto/Kj 3.11.2004).

Tässä työryhmän laatimassa raportissa esitetään opastuksen nykytila Helsingissä, opastusjärjestelmän suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon otettavat seikat sekä ehdotus siitä miten suunnittelussa ja toteutuksessa tulee edetä jatkotyövaiheessa.

Työryhmän näkemyksen mukaan Helsinkiin tulee luoda tulevaisuuden tarpeet huomioiva, korkeatasoinen, koordinoitu järjestelmä, jossa erilaiset kaupunkirakenteeseen kiinteästi liittyvät opasteet, painetut esitteet ja tietotekniset sovellukset tukevat toisiinsa.

Julkinen tila rakennusten ohella on osa kaupungin ja myös kaupunginosien identiteettiä ja kulttuuriperintöä. Kadut ovat kaupungin latioita, torit ja aukiot sen julkisia olohuoneita, ja erilaiset opasteet, viitat, liikennemerkit, penkit, pyörätelineet ja roska-astiat julkisia kalustelementtejä.

Laadukas ympäristö tekee kaupungista vetovoimaisen, olipa sitten kyse asukkaiden viihtymisestä, kansainvälisten huippuosaaajien asumispreferensseistä tai yritysten toimipaikoista. Suomalaisen arkkitehtuurin ja designin korkea taso on kansainvälinen kilpailutekijä, jota Helsinki hyödyntää myös kansainvälisessä kaupunkimarkkinoinnissaan.

Helsingin seudun vision, johon myös Helsingin kaupungin yhteisstrategiat perustuvat, mukaan: ”Pääkaupunkiseutu on kehittyvä tieteen, taiteen, luovuuden ja oppimiskyvyn sekä hyvien palvelujen voimaan perustuva maailmanluokan liiketoiminta- ja innovaatiokeskus, jonka menestys koituu asukkaiden hyvinvoinnin ja koko Suomen hyväksi.” (Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta 16.11.2004)

Helsinki haluaa profiloitua luovuuden ja innovatiivisen osaamisen keskuksena, tällöin on tärkeää, että tämä pyrkimys välittyy myös kadulla kulkijoille, helsinkiläisille ja täällä vieraileville. Laadukas kaupunkidesign, jossa huomioidaan kaikki kaupunkiympäristön elementit, luo miellyttävää ympäristöä kaikille, jotka kaupungissa liikkuvat, asuvat ja työskentelevät. Kaupunkikalusteiden yhtenäinen ja huoliteltu ilme kohottaa kaupungin imagoa. Myös jalankulku- ja kulttuuriopasteiden huolella suunniteltu ilme viestii, että kaupunki arvostaa kulttuurikohteitaan ja välittää asukkaistaan ja vierailijoistaan.

Helsinkiä markkinoidaan pääkaupunkina, johon voi helposti tutustua kävellen. Helsinki on turvallinen ja kompakti - nähtävyydet ovat lähellä toisiaan: Helsinki tarvitsee opastusjärjestelmän, joka tukee sen ainutlaatuisuutta.

1. JOHDANTO

1.1. Aloite

Kaupunginvaltuusto käsitteli 12.5.2004 vt Tero Tuomiston ja 11 muun valtuutetun aloitteen kulttuurikeskustan esille nostosta. Aloitteen tekijät mainitsevat aloitteessaan seuraavaa:

"Helsingin keskustaan on vuosien varrella noussut sangen kiintoisa erilaisten kulttuurikeskusten ja -paikkojen sekä nähtävyyksien kokonaisuus Kiasmasta Eläintieteelliseen museoon, Amos Andersonin taidemuseosta Postimuseoon, Ateneumista ja Kansallisteatterista Ruotsalaiseen teatteriin, Lasipalatsista Taidehalliin ja Tennispalatsiin, presidenttien ja runoilijoiden patsaista Rikhardinkadun monumentaaliseen kirjastorakennukseen jne. Alueella on lukuisia näyttelytiloja ja elokuvateattereita. Lisääkin ehkä tulee.

Kun Kampin alueen rakentaminen aikanaan loppuu ja liikkuminen helpottuu, voisi keskusta-alueen kulttuurikohteita ja nähtävyyksiä nostaa niin matkailijoille kuin meille kaupunkilaisillekin paremmin esille korttelien uumenista (esittein, opastein, lipuin, viirein, suuntaviitoin, katuun maalatuin nuolin tai jalanjäljin tms.). Aihetta on sivuttu ennenkin, mutta se on syytä ottaa esille, kun hiljalleen jo aletaan valmistautua Kampin rakennustyön jälkeiseen elämään.

Esitämme selvitettäväksi millaisin yksinkertaisin, kohtuuhintaisin ja tehokkain keinoin voitaisiin kantakaupungin keskeisten kulttuurikorttelien nähtävyydet ja kohteet nostaa esille katukuvassa."

Aloite, liite 1

1.2. Lausunnot aloitteesta

Aloitteen teon jälkeen kaupunginhallitus pyysi aloitteesta lausunnot. Lausunnot saatiin kaupunkisuunnitteluvirastolta, kiinteistövirastolta, nähtävyyksien merkitsemistyryhmältä, kaupungin taidemuseolta, rakennusvirastolta, kulttuuri- ja kirjastolautakunnalta, kaupunginkansliän matkailu- ja kongressitoimistolta ja rakennusvalvontavirastolta.

Lausunnoissa käsitellään aloitteessa esitettyä asiaa varsin perusteellisesti ja todetaan, että jo nyt on toteutettu monenlaisia nähtävyyksien ja erilaisten muiden kohteiden merkitsemisjärjestelyjä. Kaikissa lausunnoissa aloitetta kannatetaan; opastusta kaivataan ja sen toivotaan olevan laadukas. Toisaalta esille tuli huoli visuaalisten elementtien lisääntymisestä kaupunkitilassa. Monissa lausunnoissa tuli myös esille eri hallintokuntien välisen yhteistyön tärkeys ja huoli siitä, että opastussuunnittelu ja sen toteutus eivät tapahdu koordinoitusti.

Lausunnot, liite 2

1.3. Toimeksianto ja työryhmä

Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä 3.11.2004 asettaa työryhmän virkatehtävänä laatimaan suunnitelman Helsingin kulttuurikeskustan esille tuomiseksi informaatio-, opastus- ja viitoitusjärjestelmän keinoin yhteistyössä eri kulttuuritoimijoiden kanssa.

Kaupunginjohtaja päätti nimetä työryhmän puheenjohtajaksi arkkitehti Pekka Mäkelän kaupunkisuunnitteluvirastosta ja jäseniksi seuraavat henkilöt:

- tiedottaja Rita Ekelund hallintokeskuksen viestinnästä
- matkailupäällikkö Pirkko Nyman talous- ja suunnittelukeskuksen matkailu- ja kongressitoimistosta
- kaupunkikuva-arkkitehti Marjatta Uusitalo rakennusvalvontavirastosta
- vastaava kuvataideopettaja Erja Mehto kulttuuriasiainkeskuksesta
- julkisen taiteen asiantuntija Teija Mononen taidemuseosta
- suunnitteluasiantuntija Arja Saaristo-Wahlberg rakennusvirastosta
- tutkija Anne Salminen kaupunginmuseosta

Arkkitehti Pekka Mäkelä erosi kaupunkisuunnitteluviraston palveluksesta 30.11.2006, jonka jälkeen kaupunkikuva-arkkitehti Marjatta Uusitalo valittiin ryhmässä varapuheenjohtajaksi ja kaupunkisuunnitteluvirasto nimesi edustajakseen arkkitehti Kajsa Lybeckin.

2. LÄHTÖKOHDAT

2.1. Työn tavoitteet ja lähtötietojen hankinta

Työryhmä asetti työlle seuraavat tavoitteet:

- Helsingin opastuksen nykytilanteen kartoittaminen
- Tutustuminen muiden kaupunkien opastusratkaisuihin ja eri opastustapojen ja -mahdollisuuksien selvittäminen
- Kokonaiskuvan muodostaminen opastustarpeesta ja kulttuurikohteiden opastusjärjestelmän tavoitteiden asettaminen
- Suositusten laatiminen jatkotyölle

Työn pohjaksi työryhmä kartoitti Helsingissä käytössä olevia opastus- ja viitoitusjärjestelmiä sekä selvitti joidenkin muiden, lähinnä eurooppalaisten kaupunkien vastaavia järjestelmiä.

Lähtötietojen analysoinnille perustuen työryhmä laati uudelle opastusjärjestelmälle tulevaisuudessa asettavat tavoitteet ja suunnitteluperiaatteet sekä laati ehdotuksen ja suositukset jatkotoimenpiteiksi.

Tämän raportin aihepiiriä sivuavat myös eräät muut selvitykset viime vuosilta. Helsingin valaistusta selvittänyt kaupunkivalaistustyöryhmä julkisti vuonna 2003 raporttinsa *Kaupungin valot. Helsingin valaistuksen kaupunkikuvalliset periaatteet*. Ulkomainostyöryhmä on julkistanut 10.5.2005 loppuraporttinsa *Ulkomainoslaitteiden nykytila ja tulevaisuuden suuntaviivat Helsingissä*. Rakennusvirastossa on valmistunut *Kaupunkikalusteselvitys* keväällä 2006.

2.2. Nykytilanne Helsingissä ja keskeiset ongelmat

Kulttuurikohteisiin ei ole opastusta

Helsingissä tällä hetkellä käytössä olevat opastus-, viitoitus- ja merkitsemisjärjestelmät ovat syntyneet eri aikoina ja eri lähtökohdista. Opastusta kulttuuri- ja muihin kohteisiin ei ole suunniteltu tai kehitetty juuri lainkaan, päinvastoin kuin monissa muissa eurooppalaisissa kaupungeissa. Informaatio- ja matkapuhelinteknologiaa ei ole toistaiseksi kyetty erityisemmin hyödyntämään. Kaupunki markkinoi itseään tietointensiivisenä, luovana edelläkävijäkaupunkina, mutta sillä ei ole minkäänlaista sähköistä opastusjärjestelmää.

Tällä hetkellä käytössä on muun muassa erikokoisia karttatauluja, jalankulkuopasteita, liikennemerkkejä, kevyen liikenteen viitoja, retkeilyopasteita ja yksittäisten museo- ja muiden rakennusten opastauluja ja viirejä. Keskeisiä toimijoita kaupungin opastusjärjestelmiä suunniteltaessa, tilattaessa ja rakennettaessa ovat kaupunkisuunnitteluvirasto, kiinteistövirasto, liikuntavirasto, rakennusvirasto, rakennusvalvontavirasto sekä matkailu- ja kongressitoimisto. Näiden lisäksi muita toimijoita on lukemattomia.

Epäyhtenäinen, visuaalisesti kaoottinen kaupunkikuva

Helsinki, ja erityisesti sen keskusta, on täynnä mainoksia, liikennemerkkejä, liikenteenohjauslaitteita, roskakoreja ja muita kadunkalusteita ja -varusteita. Kaupunkikuva on epäyhtenäinen ja hallitsemattomana visuaalisesti kaoottinen.

Olemassa olevien opasteiden ja opastuslaitteiden yleisilme on epäyhtenäinen, puutteellinen ja vanhanaikainen. Myös muu merkistö, kuten liikennemerkit ja muut liikenteenohjauslaitteet, on yleisilmeeltään keskinkertaista, huonokuntoista ja epäsiistiä ja asennettu erittäin huolimattomasti kaupunkikuvaa heikentäen.

Kaupungilta puuttuu kokonaiskonsepti

Helsingistä puuttuu selkeä, yhtenäinen opastusviitoitus, joka olisi kohdennettu jalankulkijoille keskustan alueella. Keskustan alueella on kevyen liikenteen reittiviitoja, jotka ohjaavat mm. keskustasta pois päin muihin kaupunginosiin, kuten Haagaan, Kaivopuistoon tai Lauttasareen, mutta eivät ainoakaan kulttuurikohteeseen keskustan alueella. Jalankulkijoiden opastus viitoittamalla on Helsingissä osin autoilijoille tarkoitettujen liikennemerkkien varassa.

Kaupungin eri hallintokunnat sekä valtion ja yksityiset tahot ovat kehittäneet omia opastuslaitteitaan omien tarpeidensa näkökulmasta. Tästä on ollut seurauksena hyvin kirjava ja sekalainen liikennemerkki- ja opasviidakko, joka on ongelmallinen kaupunkikuvan kannalta. Liikennemerkeistä ja opasteista ei myöskään ole syntynyt selkeää, yhtenäistä opastuskokonaisuutta, vaan järjestelmässä esiintyy sekä päällekkäisyyksiä että aukkoja. Esteettisten näkökohtien lisäksi ongelmallista on, että yksittäisiä opasteita ei ole ollut resursseja suunnitella ja toteuttaa niin, että ne olisivat kestäviä, taloudellisia toteuttaa (sarjatuotanto) ja muuntojoustavia. Kaupungilta puuttuu kokonaiskonsepti. Järjestelmä ei ole koordinoitu: ei ole määritelty tahoja, joka valvoisi kaupunkikuvan kokonaisuuksia merkkitasolla, so. opasteita, liikennemerkejä ja liikenteenohjauslaitteita.

ks. myös Nykytilanecase: Kauppatorin kukkatorin inventointi, liite 3

3. KÄYTÖSSÄ OLEVAT OPASTEET

Matkailijoita opastetaan katumainostauluihin sijoitetuilla karttatauluilla, joihin lisäksi on merkitty tärkeimpiä nähtävyyksiä ja kulttuurikohteita kolmella kielellä.

Jalankulkijoiden opastusta hoidetaan tieliikennelainsäädännön mukaisilla kevyen liikenteen viitoilla. Viitat ovat suomeksi ja ruotsiksi. Ne soveltuvat huonosti matkailijoiden opastukseen.

Kadunnimikilvet ovat tärkeä osa opastusta, ne ovat suomeksi ja ruotsiksi.

Satamiin ja terminaaleihin saapuvia opastetaan satama-alueilla olevilla erilaisilla kartoilla, jotka palvelevat sekä jalankulkijoita että autolla saapuvia. Kampin metroaseman ja Rautatieaseman välillä on ollut liikennelaitoksen pystyttämä pyloniopastus, joka äskettäin purettiin epäonnistuneena kokeiluna.

Alueittaisia opastusjärjestelmiä on eräillä alueilla mm. Suomenlinna.

Kohdeopastusta jokainen hallintokunta ja toimija järjestää parhaaksi katsomallaan tavalla, mm. kulttuurikohteiden ulkopuolelle pystytetyillä kohdeopasteilla, ilmoitustauluilla, banderoleilla tai muilla keinoin.

Hallintokeskuksen viestinnällä on ollut käytössään kolme elektronista tiedotustaulua (Mannerheimintielle Stockmannin kohdalla, Lasipalatsin ja Forumin välissä sekä Itäkeskuksen Talinnanaukiolla), joissa on kerrottu kaupungin tapahtumista suomeksi ja ruotsiksi.

Seuraavassa kuvataan näitä olemassa olevia erilaisia opasteita tarkemmin.

Kuvat käytössä olevista opasteista ja nykytilannekuvia Helsingistä on esitetty liitteessä 4.

3.1. Karttataulut

Isot karttataulut eli isot katumainostaulut

Helsingin ulkomainoskalusteista vuonna 1992 solmittuun sopimukseen sisältyi kaupungin oikeus saada Helsingin opaskarttoja isoihin katumainostauluihin eli kaupunkitiedotustauluihin. Katumainostaulun toinen puoli on varattu mainokselle ja toinen kartalle tai kulttuuriinformaation käyttöön. Karttatauluja on lähinnä kantakaupungissa ja aluekeskuksissa. Karttatauluja on yhteensä 32 kpl, joista 25 kpl kantakaupungin alueella. Karttatauluissa esitettävät kohteet on valinnut matkailutoimisto.

Kantakaupunkiin sijoitetuissa karttatauluissa on esitetty kaupunki Käpylään asti, tauluissa on lisäksi kadunnimiluettelo kahdella kielellä ja 26 kpl yksittäistä matkailukohdetta kolmella kielellä (suomi, ruotsi, englanti). Aluekeskuksissa kartoissa on asianomainen alue. Karttataulu on kooltaan n. 1200 x 1700 mm. Laite on sisältä valaistu ja väriltään vihreä.

Karttataulun suuntaus on toisinaan ongelmallinen. Matkailijan ja jalankulkijan kannalta kartan tulisi aina olla helposti havaittavissa, mutta toisinaan mainos on suunnattu näkyvämpään kulkusuuntaan. Ulkomainosfirma JCDecaux omistaa katumainostaulut ja huoltaa ne.

Pienet karttataulut eli jalankulkuopastaulut

Helsingin keskustassa toteutettiin vuonna 2000 ns. jalankulkuopastaulujärjestelmä, jossa keskustaan pystytettiin 9 kpl pieniä katumainostauluja eli jalankulkuopastauluja. Taulu on malliltaan samanlainen kuin iso katumainostaulu, mutta pienempi, kooltaan karttataulu on n. 800 x 1200 mm. Taulut on sijoitettu kaduille siten, että kartta on aina taulun eteläpuolella, jolloin alue on helposti hahmotettavissa.

Jalankulkuopastaulussa on esitetty paikan nimi (esim. Ruotsalainen teatteri), koko kaupungin karttavinjetti, keskustan kartta ja 32 kpl yksittäistä matkailukohdetta sekä laivaterminaalit kolmella kielellä (suomi, ruotsi, englanti). Karttatauluissa esitettävät kohteet on valinnut matkailutoimisto. JCDecaux painaa kartat ja rakennusvirasto maksaa ne. Taulun päälle on sijoitettu i-kuutio, mikä helpottaa matkailijaa löytämään karttataulun. Ulkomainosfirma JCDecaux omistaa mainostaulut ja huoltaa ne.

3.2. Liikennemerkkit ja liikenteenohjauslaitteet

Tieliikennelainsäädännön mukaan opasviittana tulee käyttää tarkoitukseen sopivaa virallista liikennemerkkiä, jonka koko, ulkonäkö ja merkitys on tarkoin määrätty. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää järjestelmää, joka selvästi poikkeaa olemassa olevista liikennemerkkeistä, jolloin sekaannuksen vaaraa viralliseen liikennemerkkiin ei synny.

Kevyen liikenteen viitat

Jalankulkijoiden opastusta hoidetaan Helsingissä koko kaupungin alueella tieliikenneasetuksen mukaisilla kevyen liikenteen viitoilla (sininen pohja-valkoinen teksti). Viitat ohjaavat kulttuurikeskustan alueella lähinnä terminaaleihin ja muihin kaupunginosiin, eivät kulttuurikohteisiin. Viitoitettava reitistö on niemellä ja sen lähialueilla ensisijaisesti pääraittiverkko, jossa kohteina ovat tärkeät kaupunginosat ja keskustassa myös torit ja vastaavat. Lisäksi esim. päärautatiasema ja linja-autoasema ja niiden välinen yhteys on opastettu näillä viitoilla. Viitoissa on kohteen nimi ja mahdollisesti etäisyys sekä tunnuksina jk - ja pp -tunnukset tai jompikumpi niistä. Näitä viittoja olisi voitu käyttää myös kulttuurikohteiden opastamiseen, mutta niin ei ole tehty. Viittojen informatiivisuus on nykyisellään heikko.

Valtakunnallisen pyörämatkailureitistön opasteet

Kauppatorilla ja Esplanadilla on valtakunnallisen pyöräilyreitistön viittoja (ruskea pohja-valkoinen teksti). Useimmiten reitistö on merkitty tarroilla, joissa on ruskealla pohjalla valkoinen teksti. Väri liittyy matkailuopastuksen yleiseen ruskeaan väriin. Tarroja on kahta kokoa ja ne liimataan kiinni joko erilaisiin pylväisiin tai liikennemerkkipylväisiin kiinnitettäviin kilpipohjiin. Tarroissa on pyörätunnuksen lisäksi reittinumerot ja osassa myös pieni sinipohjainen Pyöräilyn Suomessa -reititunnus ja tulevaisuudessa vastaava EuroVelo -reititunnus. Valtakunnalliset pyörämatkailureitit on merkitty Pääkaupunkiseudun ulkoilukarttaan ja Pyöräily GT- karttoihin. Helsingin opastetut pyörämatkailureitit ovat tärkeitä lisääntyvän pyörämatkailun takia.

Muu kevyen liikenteen opastus

Liikennemerkkipylväisiin on liimattu myös pieniä pyöreitä nuolitarroja, jotka ovat niinkään epävirallisia matkailutoimiston ja liikennesuunnitteluosaston määrittelemiä reittejä palvelevia opasteita. Nämä reitit on esitetty matkailutoimiston omassa kartassa ja maisemareitteinä myös Pääkaupunkiseudun ulkoilukartassa.

Lisäksi käytössä on ruskeita kevyen liikenteen viitan mallisia ja kokoisia ruskeapohjaisia ulkoilureittiviittoja, joita ei keskustassa ole kuitenkaan käytetty. Niissä kevyen liikenteen tunnukset jäävät pois ja niissä voidaan käyttää haluttuja tunnuksia. Tiehallinto on äskettäin tuottanut uusia kulttuurikohteiden merkitsemiskylttejä (ruskea pohja- valkoinen kuva ja teksti). Ne on tarkoitettu lähinnä yleisten teiden opasteiksi.

Myös osoiteviittoja (musta pohja-valkoinen teksti) käytetään opastamaan palvelu- ja kulttuurikohteisiin, mutta niitä ei ole käytetty keskustassa. Opastettavaa reittiä pitkin on liikennesuunnitteluosaston käyttöperiaatteiden mukaan päästävä myös autolla.

3.3. Kadunnimikilvet

Helsingin viitoitusperiaatteiden mukaan pääväyliltä opastetaan kaupunginosaan ja kaupunginosan sisällä suunnistaminen tapahtuu pääasiassa kadunnimikilpien ja osoitenumeroiden perusteella.

Helsingissä käytettävät kadunnimikilvet sijoituksineen ja tekstikorkeuksineen perustuvat Suomen kaupunkiliiton vuonna 1969 antamiin yleisohjeisiin. Suomen kuntaliitto on julkaissut osoitejärjestelmästä uuden ohjeen "Kunnan osoitejärjestelmä, ohjeet ja suositus 2006".

Ohjeen mukaan kadunnimikilvet sijoitetaan siten, että ne ovat yleensä heti jalkakäytävän takana tontin rajalla. Ellei jalkakäytävää ole ja kilpi kiinnitetään pylvääseen, sijoitetaan se niin, ettei mikään osa siitä ulotu ajoradalle. Kun rakennus tai aita sijaitsee sopivalla etäisyydellä tontilla, kiinnitetään kilpi näihin yleensä vähintään 10 cm päähän kulmasta. Kilpi sijoitetaan sellaiselle korkeudelle, että se on helposti luettavissa. Kadunnimikilpien asennuskorkeudeksi suositellaan vähintään 2 metriä, normaalisti kuitenkin 2,5 metriä.

Kadunnimikilpiin on ydinkeskustassa viime vuosina lisätty korttelin vanha eläinaiheinen nimi.

Kadunnimikilpien tekstikorkeus suositellaan valittavaksi kyseisen liikenneväylän tai kadun ajonopeuden mukaisesti esim. asunto- ja kokoojakaduilla, jossa ajonopeus on 30-50 km/t, tekstin pienen kirjaimen korkeus on 45 mm ja ison alkukirjaimen 61 mm. Kilven korkeus on yhdelle riville kirjoitettuna 90 mm ja kahdelle riville kirjoitettuna 180 mm.

Kadunnimikilpien asentaminen kuuluu rakennusviraston toimialaan.

3.4. Satamien, terminaalien ja sisääntuloteiden kartta- ja tiedotustaulut

Satamien matkustajaterminaalien sisätiloihin ja rautatieasemalle on sijoitettu opastaulut. Lisäksi terminaalien ulkopuolella on karttatauluja mm. HKL:n ja YTV:n opastauluja. Taulut eivät

muodosta keskenään yhtenäistä kokonaisuutta ja ovat laadullisesti heikkoja. Vastaavia YTV:n karttatauluja käytetään Helsingin sisääntuloteillä.

3.5. Alueiden sisäiset viitoitus- ja opastusjärjestelmät

Helsingin puisto- ja virkistysalueilla, kuten Keskuspuisto, Mustikkamaa ja Korkeasaari, on omia sisäisiä viitoituksia ja opasteita. Niiden suunnittelusta ja toteutuksesta samassakin kohteessa saattavat vastata monet eri toimijat ja hallintokunnat. Useimmiten näiden opasteiden yleisilme on kirjava ja hajanainen. Viitat voivat olla eri aikakausilta, ja opasteet ovat visuaalisesti ja sisällöllisesti epäyhtenäisiä ja huonokuntoisia, sillä osa toimijoista laiminlyö huolto-työt.

Seurasaaren puisto- ja ulkomuseoalueella opasteista vastaavat yhdessä Helsingin kaupungin rakennusvirasto ja liikuntavirasto sekä Seurasaaren ulkomuseo (Museovirasto). Valmis-teilla oleva Seurasaaren hoito- ja kehittämissuunnitelma nostaa esille yhtenäisen viitoitus-, opastus- ja kadunkalustejärjestelmän luomisen alueelle. Mukana suunnitelman valmistelussa ovat rakennus- ja liikuntavirasto sekä kaupunginmuseo ja Seurasaaren ulkomuseo. Suunnitelman toteutuksen ja opastusjärjestelmän yhtenäistämisen arvioidaan vievän viitisen vuotta.

Suomenlinna, joka on suosittu matkailukohde ja maailmanperintökohde, on kehittänyt oman opastusjärjestelmänsä.

3.6. Alueiden ja hallintokuntien kohdeopasteet

Kantakaupungin historiallisissa puistoissa, Esplanadin puistossa ja Vanhassa kirkkopuistossa, on rakennusviraston toteuttamat ja ylläpitämät harmaanvihreärunkoiset opastaulut, jotka valmistuivat Esplanadin puiston peruskorjauksen (1997 - 98) yhteydessä. Opastaulujen lasilevyjen alla olevat kuvat ja tekstit kertovat puistojen historiasta ja kasvillisuudesta; Esplanadin puistossa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, Vanhassa kirkkopuistossa suomeksi ja ruotsiksi. Taulujen valmistaja on HKR-Tekniikan konepaja.

Samanlaisia tauluja rakennusviraston on tarkoitus sijoittaa kaikkiin kansanpuistoihin esim. Laajasalon Tullisaareen.

Helsingin Satamalla on Halkolaiturilla, Linnanlaiturilla, Keisarinluodonlaiturilla, Lyypekinlaiturilla, Pakkahuoneenlaiturilla ja Olympialaiturilla kyseisen alueen historiasta kuvin ja sanoin kertova tiedotustaulu, jossa teksti on kolmella kielellä. Taulu on rakennusviraston HKR-kadunkalustemalliston ilmoitustaulutyyppejä, jota valmistaa HKR-Tekniikan konepaja. Taulun kannatintolpat ovat tummanvihreäksi maalattua pyöröputkea ja lukittavan lasivitriinin kehykset alumiinia. Taululla on rakennusvalvontaviraston mallihyväksyntä. Samaa taulua on käytetty kaupunginosayhdistysten ilmoitustauluna.

Sofiankadun katumuseon alueella kaupunginmuseo opastaa kadun varren rakennuksiin kiinnittämillään opastauluilla.

Myös liikuntavirastolla ja eräillä muilla kaupungin hallintokunnilla sekä muun muassa seurakunnilla on omia opas- ja ilmoitustauluja.

3.7. Yksittäiset ja yksityiset opasteet

Nähtävyyksien merkitsemistyöryhmän muistolaatat

Helsingin kaupungin nähtävyyksien merkitsemistyöryhmässä ovat rakennusviraston, kaupunginmuseon, rakennusvalvontaviraston, hallintokeskuksen viestinnän sekä matkailu- ja kongressitoimiston edustajat. Eri tahoilta tulevista muistolaattaesityksistä työryhmä pyrkii valitsemaan Helsingin historiaan ja helsinkiläisyyteen merkittävällä tavalla liittyviä aiheita. Määrärahansa puitteissa työryhmä teettää ja asettaa eri puolille kaupunkia vuosittain muutamia muistolaattoja, joissa lyhyin tekstein ja mahdollisesti kuvin kerrotaan esimerkiksi kyseisen paikan historiasta. Laajimpia hankkeita ovat olleet olympiarakennusten, Kivelä-Hesperian sairaala-alueen rakennusten ja J. L. Runebergin asuinpaikkojen sekä kaupungin Vanhassa keskustassa omistamien kiinteistöjen merkitseminen yhdessä kiinteistöviraston kanssa.

Nähtävyyksien merkitsemistyöryhmä kannustaa taloyhtiöitä, yhdistyksiä ja kansalaisjärjestöjä myös itse toteuttamaan muistolaattahankkeita. Ohjeistuksena on käytetty työryhmän ja kiinteistöviraston vuonna 2000 tekemää Kiinteistötaulu-opaslehtistä. Seinään kiinnitettävä muistolaatta on yleensä niin pieni (enintään 400x600 mm), ettei siihen tarvita rakennusvalvontavirastolta toimenpidelupaa. Kiinteistön omistajan lupa tarvitaan aina.

Kaupungin taidemuseon veistosopastus

Helsingin kaupungin taidemuseo vastaa Helsingissä sijaitsevista julkisista patsaista, veistoksista ja monumenteista. Taidemuseo merkitsee omana työnään julkisia veistoksia kunkin teoksen tyyliin sopivalla laatalla, jossa kerrotaan perustiedot veistoksesta.

Museoiden omat opasteet

Kulttuurikeskustan museot erottautuvat katukuvassa ja viestivät omasta erityislaadustaan julistekaapeilla, infotauluilla, banderolleilla ja lipuilla. Osa näistä opasteista on pysyviä, osa vaihtuu näyttelyjen myötä. Opasteet ovat omaleimaisia ja profiloituvat samassa linjassa museoiden muun tiedotuksen kanssa.

Näyttäviä kiinteitä katubanderolleja on esimerkiksi Amos Anderssonin taidemuseolla. Esi-merkkinä valtion hallinnoimista kiinteistöistä voidaan mainita, että Ateneumin taidemuseossa on toiminut vuodesta 2003 lähtien ns. kyltitysprojekti, jota hoitaa Ateneumin ilme -työryhmä. Tässä ryhmässä ovat mukana edustajat Ateneumin taidemuseosta, Valtion taidemuseon kiinteistöhallinnosta ja Senaatti-kiinteistöistä.

Valtion taidemuseoista etenkin Nykyaiteen museo Kiasma on aktiivisesti pyrkinyt laajentamaan tunnettavuuttaan ja vaihtuviin näyttelyihin liittyvää tiedotustaan tekemällä tiedottamisesta taidetta. Esimerkiksi ARS 06 -näyttelyn yhteydessä Nykyaiteen museon kaksi julkisivua oli peitetty kokonaan jättimäisillä julkisivutarroilla, jotka linkittyivät näyttelyn teemoihin. Pimeänä vuodenaikana Kiasma on kokeillut myös näyttelytietojen projisointia julkisivuikkuihin.

Korttelikyltit

Helsinki City Marketing aloitteentekijänä ja Aleksanterinkadun varren kiinteistön omistajat toteuttajina ovat vuodesta 1995 merkinneet kortteleiden nimiä kortteleiden vanhoilla eläinaiheilla nimikylteillä. Osin kylttien lisäksi on käytetty lippuja. Korttelikylttien käyttö on levinnyt alkuperäistä aluetta laajemmallekin.

3.8. Esitteet, kartat ja muut opasteet

Helsingin kaupungin matkailu- ja kongressitoimisto tarjoaa informaatiota kaupungin käyntikohteista, tapahtumista ja palveluista. Matkailuneuvonnasta, Pohjoisesplanadi 19 ja rautatieaseman hotellikeskuksesta saa myös esitteitä ja karttoja. Kesä-elokuussa neuvoja saa myös Helsinki Help -turistineuvojilta, jotka opastavat matkailijoita ydinkeskustan kaduilla. Muu opastus kulttuurikohteisiin on yksittäisten toimijoiden kuten museoiden ja teattereiden itsenäisesti järjestämän mainonnan varassa.

3.9. Sähköinen opastaminen

Helsingissä ei tällä hetkellä ole käytössä sähköistä opastusta kahta elektronista tiedotustaulua lukuun ottamatta. Terminaaleissa ei myöskään ole sähköistä kulttuuri- tai muuta opastusta.

Elektroniset tiedotustaulut

Helsingin kaupungin tapahtumista informoivia elektronisia tiedotustauluja on ollut kolme, joista jäljellä on kaksi (Mannerheimintie Lasipalatsin ja Forumin välissä ja Tallinnanaukiolla). Näyttötaulun koko on n. 1700 x 2300 mm. Tiedotustaulut ovat osa ulkomainossopimusta. Tiedotustaulut ovat vanhanaikaisia, taulut poistunevat lähitulevaisuudessa. Tiedotustaulut ovat palvelleet lähinnä pääkaupunkisedun asukkaita.

4. NYKYINEN LUPAKÄYTÄNTÖ

Mainoslaitteet ovat rakennuslainsäädännön perusteella luvanvaraisia. Yleensä mainoslaitteet vaativat toimenpideluvan, joka haetaan Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirastosta. Luvanvaraisuus koskee sekä rakennuksiin sijoitettavaa mainontaa kuten yrityksen, toimipaikan tai taidelaitoksen nimen tai muun mainoksen kiinnittäminen julkisivuun että myös vaihtuvaa mainontaa esim. banderollien kiinnittäminen rakennuksen julkisivulle tai sijoittaminen kadulle rakennuksen eteen esim. erilliseen telineeseen.

Julkisivun pintaan kiinnitettävä pienehkö kilpi ei perinteisesti edellytä toimenpidelupaa. Tällaisen kilven enimmäiskokona pidetään yleisesti 400x600 mm. Muutkaan pienet kilvet (esim. kadunnimikyltit) eivät vaadi rakennusvalvontaviranomaisen lupaa.

Myös ulkomainoslaitteet, joissa on sekä karttataulu että lisäksi vaihtuvaa ulkomainontaa, vaativat toimenpideluvan. Erilaiset opastaulut ja vastaavat vaativat luvan, jos ne ovat rinnastettavissa mainoksiin. Ilmoitustauluille tai karttatauluille ei yleensä edellytetä lupaa, mutta niil-

le on edellytetty mallin hyväksyttämistä (ns. mallihyväksyntälupa), jos taulutyyppejä käytetään useissa paikoissa.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 62 §:n mukaan toimenpidelupa tarvitaan mm. muun kuin luonnonsuojelulaissa säädetyn rakennelman, tekstin tai kuvan asettamiseen ulkosalle mainos- tai muussa kaupallisessa tarkoituksessa (mainostoimenpide) taikka muuhun kaupunki- tai ympäristökuvaan merkittävästi ja pitkäaikaisesti vaikuttavaan järjestelyyn tai muutokseen (kaupunkikuvajärjestely).

Helsingin kaupungin rakennusjärjestyksen 9 ja 37 §:n mukaan julkiseen kaupunkitilaan sijoitettavien rakennelmien koko, rakenne ja ulkoasu on suunniteltava ja rakennettava kunkin alueen kaupunkikuvaan sopivaksi ja siten, etteivät ne muodosta liikuntaestettä. Mainos- ja muut vastaavat laitteet on kiinnitettävä tukevasti eikä laite saa haitata julkisen kaupunkitilan käyttöä eikä olla huomattavasti häiritsevää. Laitteen muodon, värityksen ja rakenteen on sovellettava ympäristöön. Laitteet on pidettävä kunnossa ja rikkiäiset on joko korjattava tai poistettava välittömästi.

Tieliikennelainsäädännön mukaiset luvat liikennemerkeille

Tieliikennelainsäädäntö koskee liikennettä tiellä. Tiellä yleisnimityksenä tarkoitetaan yleistä ja yksityistä tietä, katuja, rakennuskaavatietä, moottorikelkkailureittiä, toria sekä muuta yleiselle liikenteelle tarkoitettua tai yleisesti liikenteeseen tarkoitettua aluetta. Tiellä saa käyttää vain tieliikenneasetuksen mukaisia liikenteen ohjauslaitteita liikenneministeriön päätöksen mukaisesti. Mikäli liikenteen ohjaukseen halutaan käyttää asetuksesta poikkeavia liikenteen ohjauslaitteita, on niille haettava liikenne- ja viestintäministeriön poikkeuslupa.

Helsingissä johtosäännöt säätelevät liikenteen ohjauslaitteiden asettamista siten, että periaatteellisesti merkittävistä asioista päättää kaupunginhallitus tai kaupunkisuunnittelulautakunta ja yksittäisistä asioista liikennesuunnittelupäällikkö. Järjestelyt toteuttaa rakennusvirasto.

5. ULKOMAISIA ESIMERKKEJÄ

Selkeän ja kaupunkiympäristöä jäsentävän jalankulkuopastusjärjestelmän tarve on todettu laajalti ympäri maailmaa. Kattavan yhdenmukaisen opastusjärjestelmän avulla pyritään vähentämään erilaisten elementtien määrää kaupunkikuvassa ja vahvistamaan kaupungin identiteettiä ja luomaan kaupungille positiivista imagoa.

Opastejärjestelmien uusimista ja kehittämistä suunnitellaan ja toteutetaan paraikaa useassa kaupungissa Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Seuraavassa on esitelty joitakin kohteita, mukaan lukien Bryssel, jonka uuteen opastusjärjestelmään työryhmä tutustui paikan päällä. Kaikkien näiden järjestelmien kehittämisen yhteydessä on korostunut toimivuuden ja kunkin kohteen kaupunkikuvaan sopivuuden lisäksi opastuslaitteiden huollon ja päivittämisen ennalta järjestämisen tärkeys. Järjestelmien toteuttamisen ja huollon rahoittamiseksi on kaupungeilla erilaisia ratkaisuja, myös yksityisiä kumppaneita on mukana.

5.1. Brysselin uusi opastusjärjestelmä

Työryhmä teki helmikuussa 2006 opintomatkan Belgiaan tutustuen mm. Brysselin, Tournain ja Namurin keskustojen uusiin opastusjärjestelmiin sekä niiden suunnittelu-, hankinta- ja

huoltoprosesseihin ja kustannuksiin. Brysselin opastusjärjestelmä osoittautui Helsingin kannalta merkittävimmäksi esimerkiksi.

Brysselin keskustan opastusjärjestelmä erottuu kaupunkikuvassa selkeästi omana kokonaisuutenaan yhtenäisen muotokielensä ja värityksensä ansiosta. Opastusjärjestelmä käsittää viitoitukseen perustuvat jalankulkuopasteet ja liikenneopasteet, museoiden ja muiden kulttuurikohteiden edustalle sijoitetut opastaulut sekä kaupungin kaikkien museoiden ulkopuolelle pystytetyt viirit. Näiden lisäksi käytetään vielä myös perinteisiä opaskarttatauluja, jotka kuuluvat JCDecaux'n ulkomainosjärjestelmään.

Opastejärjestelmän pylväiden ja viittojen perusväri on Brysselin kaupungin kadunkalusteiden vihreä, joka on käytössä myös keskustan liikennemerkkien kannatinpylväissä ja liikennemerkkien kiinnikkeissä. Tekstit ja karttamerkinnot ovat valkoisia.

Keskustan opastusjärjestelmän uusiminen oli Brysselin kaupungin aloite. Vuonna 1996 järjestetyn tarjouskilpailun voitti EO Design. Opastusjärjestelmä otettiin kokonaisuudessaan käyttöön vuonna 1999. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 3,5 miljoonaa euroa. Opasteita on yhteensä 300 kpl noin 30 neliökilometrin alueella. Ainoastaan museoiden opastetaulut ja viirit toteutettiin koko kaupungin alueella.

Opastejärjestelmällä on useita toimittajia ja opasteiden valmistus kilpailutetaan. JCDecaux'lla on huoltosopimus opasteista vuoteen 2014 saakka ja se vastaa myös pysäkkikatosten huollosta ja maksaa kaupungille korvausta niiden mainostuloista.

5.2. Johtopäätöksiä Belgiasta

Brysselissä, Namurissa ja Tournaisissa jalankulku- ja kulttuuriopasteiden yhtenäinen huolella suunniteltu ilme viestii, että kaupungit välittävät asukkaistaan ja vierailijoistaan ja arvostavat kulttuurikohteitaan.

Kunkin kaupungin opastus oli suunniteltu kaupungin mittakaavaan ja kaupunkikuvaan sopivaksi. Tournain järjestelmä oli erittäin omaleimainen, mutta pienellä alueella toteutettuna loi positiivisen vaikutelman. Namurin järjestelmä oli vaatimattomin, mutta toimiva ja viimeistelty. Brysselin järjestelmä oli pisimmälle viety ulottuessaan liikenteenohjaukseen saakka ja sopiva toteutettavaksi suuressa mittakaavassa.

Opastusta oli saatavilla myös matkailutoimistoista karttojen ja esitteiden muodossa. Brysselissä oli tehty näppäriä taskukokoisia kartongille painettuja eri kaupunginosien kävelykarttoja. Kartat ja jalankulkuopasteet täydensivät toisiaan.

Tournain kaupungin matkailutoimistossa ja Bruggen kaupungintalon aulassa toimivassa info-tilassa oli hyödynnetty multimediatekniikkaa kaupunkien esittelyssä.

Valituissa materiaaleissa oli sekä hyviä puolia että heikkouksia.

Opastejärjestelmät olivat pääsääntöisesti hyvin huollettuja.

Brysselin järjestelmän karttataulujen informatiivisuudessa ja hahmottamisessa oli puutteita.

Esteettömyyttä ei kyseisissä järjestelmissä oltu erityisemmin otettu huomioon.

Opastusjärjestelmää suunniteltaessa on lähdettävä kunkin kaupungin tarpeesta. Mitään järjestelmää ei voi kopioida suoraan muualta, mutta muiden kohteiden hyvistä esimerkeistä ja myös tehdyistä virheistä voi ottaa oppia.

Opastusjärjestelmän on oltava toimivuuden ja kaupunkikuvaan sopivuuden lisäksi kestävä, muunneltava ja helposti huollettava. On tärkeää huolehtia laitteiden ylläpidon rahoituksesta ja määritellä vastuut jo ennen järjestelmän käyttöönottoa. Huolto on järjestettävä tehokkaaksi ja kattavaksi, huoltoon tulee sisältyä myös opastuksen sisällön päivittäminen. Huoltamattomana hyväkin järjestelmä menettää merkityksensä.

Kuvat ks. Matkaraportti Belgiasta, liite 5.

5.3. Muita esimerkkejä

Bristol, Iso-Britannia

Bristolin kaupunginvaltuusto teki aloitteen vuonna 1996 informaatio- ja opastejärjestelmän tuottamisesta, joka tukisi kaupungin tavoitetta muodostua johtavaksi kulttuuri- ja kaupalliseksi kohteeksi. Perustettiin "Bristol Legible City" –projekti, johon osallistui myös yksityisiä kumppaneita kuten Adshel yhtenä rahoittajana ja laitteiden suunnittelijana. Epäjärjestyksen ja sotkujen vähentäminen (clutter reduction) oli kaupungin kulttuuri- ja muiden kohteiden esille tuomisen ja niiden helpon saavutettavuuden ohella yksi uuden opastusjärjestelmän päätaivoitteista. Opastejärjestelmää alettiin toteuttaa 2000-luvun alussa ja se palkittiin kahdella kansallisella palkinnolla vuonna 2002. Bristolin järjestelmä on kattava, se käsittää yhtenäisen ilmeen omaavan viitoituksen, opastaulut karttoineen, karttatauluja tukevat painetut jalankulkukartat, sähköiset infokioskit, muistolaatat sekä taideprojekteja. On suunniteltu myös uudet kadunnimikilvet, jotka toistavat samaa graafista ilmettä kuin muu opastus. Jatkossa järjestelmä laajenee käsittämään mm. liikenteen opastuksen ja pyöräilyviitoituksen. Bristolin projektilla on oma internet-sivusto, jolla projektia esitellään varsin laajasti.

Dublin, Irlanti

Dublin Docklands on kokenut muodonmuutoksen satama-alueen varasto- ym. kortteleista asuin- ja liikekortteleiksi. Alueelle on suunniteltu oma opastusjärjestelmä, joka koostuu viitoituksesta ja karttatauluista. Lisäksi on suunnitteilla uusia opastusmuotoja, joilla tuotetaan informaatiota sekä alueen historiasta että nykytilasta.

Liverpool, Iso-Britannia

Liverpool on vuoden 2008 kulttuurikaupunki. "Connecting Liverpool" -projekti on tuottanut erilaisiin medioihin perustuvan opastusjärjestelmän erityisesti kulttuurivuotta silmälläpitäen (budjetti £ 1 milj.) Järjestelmästä on jo vuonna 2004 toteutettu mm. viitoituspylväät. Materiaaleina on käytetty mm. emaloitua levyä ja kalkkikiveä (Portland stone).

Southport, Iso-Britannia

Sefton Council on kehittänyt viittoihin ja erilaisiin opas- ja karttatauluihin perustuvan jalankulkuopastusjärjestelmän, josta se tulee toteuttamaan ensimmäisen vaiheen parin keskuksen pääkadun perusparannustöiden yhteydessä.

Valencia, Espanja

Valenciassa on kehitteillä periaatteiltaan Brysselin mallin mukainen järjestelmä.

Portland, Oregon USA

Vuonna 2003 aloitettu projekti tuotti opastaulutyypin opastusjärjestelmän Portlandin kaupungin keskustaan. Järjestelmä tullaan asentamaan vuoden 2006 loppuun mennessä. Järjestelmän huolto on tarkoitettu rahoitettavaksi kaksivuotisilla sponsorointisopimuksilla. Opastaulussa on varattu paikka sponsorin nimelle tai logolle.

Miami Beach, Florida USA

Keväällä 2005 valmistunut viitoitusohjelma kattaa sekä jalankulku- että liikenneopastuksen. Järjestelmä (Vehicular & Pedestrian Sign Program) käsittää kokoelman saman graafisen ilmeen omaavia viittoja, opastauluja, liikenneopasteita ja liikennemerkkejä. Järjestelmästä on laadittu tarkat suunnitelmat sijoitusperiaatteineen ja kohteineen. Myös huoltotoimenpiteet ja huoltovälit on määritelty.

Esitellyistä kohteista lisätietoja ks. lähdeluettelon www-sivut kustakin kohteesta.

Muita ulkomaisia esimerkkejä, ks. liite 6.

6. KULTTUURIKESKUSTAN ESILLE TUOMINEN, TAVOITTEET

6.1. Tavoitteena yhtenäinen ja selkeä opastusjärjestelmä

Kulttuurikeskusta on Helsingissä varsin laaja alue, jonka tarkka rajaaminen on mahdotonta. Keskeiset osat ulottuvat Esplanadilta Kamppiin ja aina Töölönlahdelle asti. Tämän lisäksi lukuisia merkittäviä kulttuurikohteita sijaitsee keskusta-alueen ulkopuolella. Lisäksi on huomattava, että Helsingissä on käynnissä parhaillaan mittavia muutoksia. Satamista vapautuu alueita, Jätkäsaareen, Keski-Pasilaan, Arabianrantaan ja Kalasataman metroaseman ympärille syntyy uusia vetovoimaisia alueita.

Tavoitteena on luoda uusi selkeä ja yhtenäinen opastusjärjestelmä, joka asteittain korvaa vanhat opasteet. Uuden järjestelmän tulee soveltua eri puolilla kaupunkia sijaitsevien kulttuurikohteiden esilletuontiin ja jalankulkijoiden opastamiseen juuri heille suunnatun viitoituksen avulla. Opastusjärjestelmän tulee koostua erilaisista osista mm. kohteeseen opastavista viitoista ja kohdeopasteista (kohdetta esittelevistä tauluista, esitteistä, banderolleista yms.) sekä sähköisistä opasteista.

Tarvitaan koordinoitu järjestelmä, joka kattaisi opasteiden lisäksi esitteet ja tietotekniset sovellukset. Mahdollisuus uudenlaisen edistyneen järjestelmän kehittämiseen liittyy juuri näiden eri osien yhteenliittämiseen.

Uuden järjestelmän tulee niin muotoilultaan kuin materiaaleiltaan olla korkealuokkainen, suomalaiseseen designperinteeseen pohjaava ja lisäksi luonteeltaan helsinkiläiseksi mielletty kokonaisuus. Järjestelmän eri osien tulee hahmottua selkeästi yhdeksi, toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi. Mistään järjestelmän osista ei saa tulla kaupunkikuvaa tai -tilaa hallitsevia aiheita. Kaupunki itse, sen paikat, rakennukset ja rakenteet ovat pääasia, jota uuden järjestelmän vain tulisi korostaa ja tuoda esiin.

Uuden opastusjärjestelmän eri osien tulee olla muotoilultaan sellaisia, että ne soveltuvat erilaisiin kaupunkitiloihin ja niiden tulee olla helposti muokattavissa ja huollettavissa. Niiden tulee myös kestää ilkivaltaa. Niiltä osin kuin opastusta toteutetaan viitoitusjärjestelmänä, tulee sen olla sellainen, että se voidaan haluttaessa laajentaa käsittämään myös liikenteenohjauslaitteet ja -varusteet (vrt. Brysselin kaupungin järjestelmä).

Valaistuksen merkitys opastukselle pimeänä vuodenaikana tulee huomioida.

Opasteiden sijoittamisessa tulee huomioida rakennus- ja huoltotekniset seikat ja esteettömyys:

- opasteen sijoituspaikan kohdalla tai lähietäisyydellä ei saa sijaita maanpäällisiä tai maanalaisia rakenteita taikka kasvillisuutta, joita opasteen perustusten kaivaminen voisi vahingoittaa (esim. katupuut, kaivuetäisyys 2,5 m puun rungosta)
- opasteiden sijoittamisessa tulee ottaa huomioon alueen huollettavuus; laitteet eivät saa haitata alueen koineellista puhtaanapitoa ja lumen aurausta
- opasteiden tulee sijaita niin, että törmäysvaaraa ei ole
- opasteet tulee sijoittaa katutilassa samalle vyöhykkeelle muiden kadunkalusteiden kanssa

Opastuksen informatiivisuuteen, selkeyteen, esteettisyyteen ja kestävyYTEEN on kiinnitettävä erityistä huomiota. Opastusjärjestelmän tulee olla omaleimainen, helsinkiläinen, kaupungin kulttuurillista identiteettiä vahvistava, innovatiivinen ja uutta teknologiaa hyödyntävä.

Uuden järjestelmän opasteilla, viitoilla ja liikennemerkkeillä tulisi lisäksi olla selkeä hierarkia riippuen siitä, missä ne sijaitsevat. Merkkityyppien kokoon ja tyyliin tulee vaikuttaa paitsi ympäristön ominaisluonteen myös sen mittakaavan. Tällä tarkoitetaan mm. sitä, että Helsingin kulttuurikeskustaan ei tulisi sijoittaa moottoritiemäisiä liikennemerkkejä. Tällä on myös liikenneturvallisuusnäkökulma, sillä monissa maissa, mm. Englannissa ja Belgiassa, on liikennemerkkien pienuutta keskusta-alueilla perusteltu juuri sillä, että ajonopeudet saadaan laskemaan. Helsingin keskustassa on jo nyt laskettu ajonopeuksia 40 km/h:iin ja paikoin jopa 30 km/h:iin, mutta liikennemerkkien kokoa ei kuitenkaan ole pienennetty.

Nykyiset liikennemerkkit ja opasteet tulee inventoida. Kulttuurikeskustan alueella merkkipyöväiden ja liikennemerkkien määrää tulee pyrkiä vähentämään, liikennemerkkien kokoa tulee pienentää ja liikennemerkkien malliin tulee voida vaikuttaa. Myös ulkomainoskalusteet ja niiden sijoittelu ja määrä tulisi tarkistaa samassa yhteydessä.

Opastusjärjestelmään sisällytettävien historiataulujen avulla voidaan tekstein, kuvin ja kartoin nostaa esiin kulttuurihistoriallisesti ja myös tämän päivän Helsingin kannalta merkittäviä kohteita: aukioita, puistoja ja rakennuksia. Tällaiset opasteet ovat osa kaupungin elävöittämistä. Kaupungin historian tuntemusta lisäämällä saadaan paikalliset asukkaat, etenkin lapset ja nuoret paremmin sitoutumaan kotikaupunkiinsa ja ymmärtämään sen paikkojen erilaisia

luonteita ja sitä, miten ne ovat muodostuneet nykyiselleen. Toisaalta kaupungin historiaa va-
lottomalla saadaan myös turistik ja muualta muuttaneet paremmin ymmärtämään nykyistä
Helsinkiä ja helsinkiläisiä.

6.2. Opastusjärjestelmän luomisen periaatteet: yhteenveto

- Opastusjärjestelmille on haettava kokonaisratkaisu, ei vain olemassa olevaa järjestelmää täydentävää ratkaisua.
- Tärkeimpänä kohderyhmänä ovat jalankulkijat; Helsinki on ja haluaa olla kävelykaupunki.
- Uuden opastusjärjestelmän on oltava muotoilultaan sellainen, että se soveltuu erilaisiin kaupunkitiloihin (vrt. uusi Kampin keskus - empireytyylinen Senaatintori).
- Uuden järjestelmän on oltava malliltaan sellainen, että se voidaan haluttaessa laajentaa käsittämään myös liikennemerkkit ja liikenteenohjauslaitteet ja -varusteet.
- Opasteiden sijoittamisessa on huomioitava rakennus- ja huoltotekniset seikat ja esteettömyys.
- Uuden opastusjärjestelmän tulee olla helposti muokattavissa ja huollettavissa ja sen tulee kestää ilkeävaltaa.
- Opastuksen tulee olla selkeä, esteettinen, informatiivinen ja kestävä.
- On luotava omaleimainen, helsinkiläinen järjestelmä, joka huomioi sekä kaupungin erityispiirteet ja -olosuhteet että eri käyttäjäryhmät, niin asukkaat kuin matkailijat.
- Suunnittelussa on huomioitava Helsingissä käytössä oleva kadunkalusteiden yleisväri (Helsingin vihreä).
- Eri opastusjärjestelmät on suunniteltava tukemaan toisiaan (mm. viitoitus, esitteet, banderollit, paikannusjärjestelmät ja muut mobiilisovellukset).
- Erityistä huomiota tulee kiinnittää nykytekniikan ja sähköisten ratkaisujen hyödyntämiseen, opastusjärjestelmän suunnittelussa tulisi huomioida digitaalisten palvelujen tuleva kehitys ja varmistaa sille hyvät edellytykset.
- Opastusjärjestelmä on koordinoitava tehokkaasti määrittelemällä vastuut, tehostamalla hallintokuntien yhteistyötä ja kehittämällä lupamenettelyjä. Prosessin tulee olla yksiselitteinen ja helppo niin, että se houkuttelee eri toimijoita toteuttamaan opastusta omiin kohteisiinsa.

6.3. Koordinaation ja lupamenettelyjen kehittäminen sekä paikkatietojärjestelmä

Luvanvaraisille laitteille tulee jatkossakin hakea maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön mukaiset luvat rakennusvalvontavirastosta. Uusien opastus- ja muiden laitteiden mallit tulee hyväksyttää rakennusvalvontavirastossa (ns. mallihyväksyntälupa) elleivät ne sisälly rakennusviraston ylläpitämään kadunkalustemallistoon.

Rakennusvirasto on laatinut Helsingin kadunkalustemalliston. Tätä mallistoa tulee jatkossa täydentää, ylläpitää ja kehittää. Mallistoon tulee sisällyttää kaikki Helsingissä käytettävät, hyväksyttävät mallit. Mallisto kattaisi sekä liikennemerkkit, opasteet että muiden hallintokuntien kuten Helsingin Energian, liikuntaviraston tai liikennelaitoksen käyttämät kalusteet, varusteet ja laitteet, jotka vaikuttavat kaupunkikuvaan. Tällaista mallistoa käytetään mm. Pariisissa. Tarvittaessa malleista pyydetään kaupunkikuvaneuvottelukunnan lausunto.

Uuden opastusjärjestelmän malleista tulee teettää prototyypit. Mallisto kehitetään yhteistyössä kulttuuritoimijoiden kanssa. Tarvittaessa malleista pyydetään lausunnot muilta toimijoilta. Opasteista ja sen yksittäisistä osista järjestetään tiedotustilaisuuksia, jotta myös yksityiset

toimijat oppivat käyttämään niitä. Eri hallintokuntien välille on muodostettava koordinoitu ja selkeä työnjako, jotta kokonaisuus pysyy hallinnassa. Opastusjärjestelmän kehittämisen vastuut on määriteltävä selkeästi.

Koordinoinnin helpottamiseksi tulee kaikki merkit ja opasteet koota paikkatietojärjestelmään.

Paikkatietojärjestelmän avulla merkkien ja opasteiden määrää ja sijaintia on mahdollista valvoa ja ohjata. Paikkatietojärjestelmän avulla tulisi ensin käydä läpi merkkien, viittojen ja muiden opasteiden nykytilanne ja pyrkiä poistamaan merkkikeskittymiä mm. miettimällä uudelleen liikennemerkkien määrää, sijoituspaikkoja sekä rajoitusten alkamis- ja päättymiskohtia.

7. KULTTUURIKESKUSTAN ESILLE TUOMINEN HELSINGISSÄ, EHDOTUS

7.1. Kulttuurikohteiden opastusjärjestelmä

Yleistä

Työryhmä viittaa edellä esiteltyyn opastus- ja viitoitustilanteeseen Helsingissä ja toteaa, että tilanne on jalankulkijoiden ja kulttuurikohteita etsivän yleisön näkökulmasta hälyttävän heikko. Myös näkymät kaupungin kaduilla ja muilla yleisillä alueilla ovat usein epäsiistit, paikoin kaoottiset.

Tässä tilanteessa työryhmä näkee ainoaksi vaihtoehdoksi ydinkeskustassa kokonaan uuden jalankulkijoiden opastamiseen ja kulttuurikohteisiin ohjaavan opastusjärjestelmän luomisen. Järjestelmään siirryttäisiin vaiheittain.

Työryhmä pitää Brysseliin kehitettyä järjestelmää suunnitteluperiaatteiltaan ja toteutukseltaan hyvänä esimerkkinä. Myös Bristolin uusi yhtenäinen ja kattava opastusjärjestelmä ja sen toteutusprosessi voisi toimia varteenotettavana esimerkkinä Helsingin opastusjärjestelmän suunnittelussa. Työryhmä korostaa, että myös Helsingissä opasteiden fyysinen, niin visuaalinen kuin tekninenkin, suunnittelu tulee jättää ammattimaiselle opastussuunnitteluryitykselle. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa ja kaupunkikuvallisesti herkissä kohteissa myös viranomaisten tulee olla mukana arvioimassa opasteiden sopivia sijoituspaikkoja.

Opasteiden sijoittamiseen vaikuttavia asioita ovat lisäksi liikenneturvallisuus ja rakennus- ja huoltotekniset seikat. Myös liikennemerkkipylväiden yhdenmukaistaminen uuden opastusjärjestelmän kanssa käytettävien pylväiden kanssa, liikennemerkkien määrän vähentäminen ja koon minimointi selkiyttää kaupunkikuvaa ja avartaa katunäkymiä, mikä myös helpottaa orientoitumista.

Kaupunkitilassa näkyviä opastusjärjestelmään kuuluvia osia olisivat

- karttataulut
- opasteviitat
- kohdetaulut
- kulttuurilaitosten kohdeviirit ja muut kulttuuriviirit
- kyseisen alueen liikenteenohjausjärjestelmä / liikennemerkkit ja kadunnimikilvet

Karttataulut

Karttataulut ovat etenkin Helsingissä kulkeville turisteille ja vieraspaikkakuntalaisille ehdottoman tärkeitä. Osassa karttatauluista voisi esittää laajemman alueen Helsingistä, jolloin nämä karttataulut väistämättä olisivat kookkaita. Tämän tyyppisiä karttoja tarvitaan lähinnä terminaalien ja sisääntuloreittien läheisyydessä. Osa karttatauluista voisi keskittyä tarkemmin rajattuun lähialueeseen, jolloin karttataulujen koko saadaan pienemmäksi ja siten katutilaan paremmin sopeutetuksi. Karttataulujen tarkka sijainti tulee arvioida osana opastuskokonaisuutta ja sovittaa yhteen ja toimivaksi kokonaisuudeksi yhdessä viitoituksen kanssa.

Työryhmä ehdottaa, että nykyisistä opasteista toistaiseksi säilytetään ulkomainossopimukseen sisältyvät karttataulut. Voimassa oleva ulkomainossopimus päättyy 31.7.2008. Karttataulujen ja karttojen laatu tulee uutta ulkomainossopimusta laadittaessa taata. Karttataulut ja kartat tulee uusia ja niiden ilmeen tulee olla nykyistä korkealuokkaisempi ja liittyä uuteen opastusjärjestelmään. Ulkomainossopimukseen sisällytettävät karttataulut tulee työryhmän käsityksen mukaan sijoittaa pääosin jalankulkuopastauluihin ja isoista karttatauluista tulee pääosin luopua. Taulujen lukumäärää tulee lisätä niin että karttataulut kattavat nykyistä laajemman keskusta-alueen. Reitistöä tulee täydentää lähtien terminaaleista (laivaterminaalit, rautatieasema, Kampin terminaali) kulttuurikeskustaan ja edelleen Töölönlahden ympäri. Lisäys nykyiseen kantakaupungin 34 karttataulun määrään olisi noin 15 taulua. Aluekeskuksissa säilytetään lisäksi nykyiset 7 isoa karttataulua ja myös niitä täydennetään tarvittaessa.

Karttataulujen ja karttojen laatu on tärkeä Helsingin imagotekijä. Karttataulujen ja karttojen tulee ilmeeltään olla selkeitä ja ulkoasultaan selvästi kuulua osaksi muuta opastusjärjestelmää. Kulttuurikohteiden tulee olla hyvin edustettuina karttoihin valittavissa ja niissä esiin nostettavissa kohteissa. Kaikki kartat sijoitetaan maastoon siten, että kartta on taulun eteläpuolella ja jalankulkijan kulkusuunnassa. Taulut tulee ilmeeltään yhtenäistää (vrt. informaatiokuutio jalankulkuopastaulussa). Karttataulujen laatu tulee kytkeä sopimuskauden pituuteen.

Mikäli mahdollista karttataulut tulisi uudistaa digitaalisiksi uutta tietotekniikkaa hyödyntäen. Ainakin sisätiloissa (esim. Kampin keskuksessa ja rautatieasemalla) sähköisten karttataulujen käyttö olisi mahdollista. Sähköiset karttataulut mahdollistavat interaktiivisen tiedonsaannin.

Viitoitukset

Työryhmä esittää, että nykyinen kantakaupungin kevyen liikenteen viitoitus korvataan uudella viitoitusjärjestelmällä, joka on osa yhtenäistä kulttuuriopastuksen sisältävää opastusjärjestelmää. Testialueeksi ehdotetaan reittiä Kampista Kauppatorille. (ks. Malliopastuksen suunnittelu, liite 7 ja Opastettava kulttuurikeskusta-alue ja pilottialue, liite 8)

Opastusviitoitus toteutetaan periaatteella aukiolta aukiolle ja pääkatuja tai mielenkiintoisia reittejä pitkin, jolloin opasteviittojen määrä saadaan pidettyä kohtuullisena. Samaan visuaaliseen perheeseen kuuluvat opasteviitat, kohdetaulut ja mahdollisesti kulttuurilaitosten kohdeviirit auttavat kulkijaa löytämään kohteeseen tai opasteen seuraavalle etapille. Parhaimmillaan opastusviitoitus luo keskustaan erilaisia kulttuurireittejä. Yhtenäinen tunnustavien opasteissa helpottaa niiden havainnointia ja löytämistä, ja jalankulkija havaitsee opasteen jo kaukaa. Tällä tavoin opasteiden sijaintitiheyttä voitaisiin mahdollisesti myös harventaa. Symbolien käyttö viitoissa helpottaisi ymmärrettävyyttä eikä symbolien lisäksi tarvittaisi välttämättä käännöksiä useille kielille. Tämä vaikuttaa suoraan myös opasteviittojen kokoon, sillä esim.

kolmella kielellä tekstitetty opaste on helposti suurikokoinen. Tämä puolestaan vaikeuttaa opasteviittapylväiden sijoittamista katutilaan.

Kulttuurihistorialliset kohdetaulut

Helsingissä jo aivan ydinkeskustan alueella on useita aukioita, puistoja ja rakennuksia, joiden historiasta ja merkityksestä olisi tärkeää kertoa niin helsinkiläisille kuin muualta tulleille. Työryhmä esittää, että kulttuurikeskustan aukioille, toreille ja puistoihin sekä joidenkin yksittäisten kulttuurikohteiden edustalle sijoitetaan ilmeeltään yhtenäiset kohdetaulut. Näiden suunnittelu on osa koko opastusjärjestelmän suunnittelua.

Pääperiaatteena voidaan pitää, että esiteltäväksi valittavat kohteet ovat kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti tai toiminnallisesti merkittäviä. Valtakunnallisesti ja kansallisesti arvokkaat kohteet nousevat enemmistöksi, mutta myös puhtaasti helsinkiläisen identiteetin kannalta merkittäviä kohteita tulisi valita mukaan. Kohteiden valinnassa tulee olla mukana kulttuuritoimijoiden, kaupunginmuseon ja matkailutoimiston. Perustaulutyyppejä tulee voida varioida esimerkiksi kooltaan riippuen esiteltävän kohteen laajuudesta ja paikasta. Kohteesta kerrotaan kuvin ja tekstein mahdollisesti kolmella kielellä. Aukio- ja puistotaulut pystytetään ulos vapaasti seisoviksi. Rakennuskohtaiset taulut sijoitetaan rakennusten seiniin tai vapaasti seisoviksi, jos seinään kiinnittäminen ei ole mahdollista.

Viirit tai banderollit

Viiri tai banderolli on väline, jolla saadaan usein kaupunkikuvassa huomattavaa näkyvyyttä ja parhaimmillaan dynaamisuutta ja eloa. Työryhmä suosittaa kaupallisille kohteille kuten museoille näkyvyyden lisäämistä esim. seiniin kiinnitettävien banderollein. Työryhmä esittää, että jatkossakin esimerkiksi museot saavat käyttää omia, kyseisen toimijan imagoon suunniteltuja viirejä tai banderolleja. Viirit tai banderollit voivat kertoa kohteen näyttelyistä. Ne voidaan, kohteesta ja sen sijainnista riippuen kiinnittää rakennuksen seiniin tai sijoittaa katualueelle pylväisiin. Niiden koko tulee aina sopeuttaa rakennukseen ja katutilaan, jotta ne eivät nouse kokonaisuutta hallitsevaksi aiheeksi.

Toimijoiden omien viirien ja banderollien rinnalle työryhmä esittää tutkittavaksi yleistä kulttuurikohdeviiriä, joka väritykseltään ja rakenteeltaan liittyy osaksi muuta opastusjärjestelmää. Tällaisella yhtenäiseen järjestelmään kuuluvalla viirillä saadaan kulttuurilaitokset näkyväksi katutilassa jo kauempaakin tarkasteltaessa. Tällaista kulttuurilaitosviiriä voivat käyttää kaikki kulttuurilaitokset vaihtoehtoisesti omien viiriensä sijasta.

Myös kaupungin valaisinpylväisiin tai erillisiin pylväisiin tulee kehittää banderollityyppistä kampanjatyypistä kulttuurimainontaa kohteen lähialueille. Näitä paikkoja voidaan käyttää myös yleisesti kertomaan kulttuuritapahtumista. Helsinki on panostamassa tapahtumakaupunki- imagoon minkä tulee näkyä myös kulttuuritapahtumista tiedottamisessa.

7.2. Sähköiset järjestelmät

Informaatioteknologian hyödyntäminen matkailijoiden opastamisessa on vielä maailmallakin lapsenkengissä. Tietokoneistettuja infokioskeja on toteutettu mm. Lontoossa, mutta matkapuhelinta hyödyntäviä metodeja ei ole vielä juurikaan käytössä. Tulevaisuuden mahdollisuudet ovat tällä sähköisen median alalla kuitenkin rajattomat. Opastuksen suunnittelussa tulisi-

kin paneutua erityisesti kannettavien päätelaitteiden ja paikannusjärjestelmien hyödyntämiseen sekä selvittämään alan tarjoamat muut mahdollisuudet.

Monissa museoissa on ollut pitkään mahdollista vuokrata kannettava nauhuri ja kuulokkeet, joilla kävijä on voinut kuunnella opastuksen ilman, että hänen on tarvinnut liikkua osana suurta ryhmää. Tällä tavoin on voitu tarjota opastusta myös huomattavasti useammalla eri kielellä. Saman palvelun voisi laajentaa käsittämään myös kaupunkitilassa olevien taideteosten ja kulttuurikohteiden opastuksen, mutta hankalien vuokrattavien nauhurien sijaan palvelun voisi ostaa omaan puhelimeen. Palveluun liittymällä olisi mahdollista myös saada viestejä tapahtumista, nähtävyyksistä ja palveluista paikkakohtaisesti sen mukaan, missä kaupunginosassa henkilö liikkuu. Nämä matkapuhelimen paikallistavat tukiasemat olisivat yhdistettävissä muihin opastusjärjestelmiin, kuten karttatauluihin, jotka ovat jo valmiiksi sähköistettyjä.

Sähköistä opastusta kannettaviin päätelaitteisiin ja matkapuhelimiin tulisi kehittää. Informaatiopisteiden lisäksi olisi mahdollista tutkia digitaalista informaatiopakettia, joka olisi ladattavissa esimerkiksi tietokoneeseen jo ennen Helsinkiin saapumista.

Työryhmän keskusteluissa on sivuttu useasti Helsingin merkitystä kansainvälisenä teknologian ja innovaation keskuksena. Tälle Helsingin pyrkimykselle saataisiin näkyvyyttä, mikäli Helsingin uuteen opastusjärjestelmään voitaisiin liittää uusia digitaalisia, käyttäjäystävällisiä ja tyylikkäitä karttatauluja ja muita palveluja. Helsingissä käynnissä olevan Forum Virium hankkeen tavoitteena on luoda kuluttajien ja asiakkaiden tarpeisiin perustuvia, kansainvälisesti kilpailukykyisiä digitaalisia palveluja eri tahojen yhteistyönä. Tavoitteena on nostaa Helsingin seutu digitaalisten palvelujen näyteikkunaksi maailmalla. Tämän tulisi näkyä myös katukuvassa opastusjärjestelmässä, jossa tulisi näkyä Helsingin vahvuudet ja sen tulisi hyödyntää uusia innovaatioita. Opastusprojektin sähköinen tuotekehitys olisi mahdollisesti kytkettävissä Forum Viriumin Ubiikki Helsinki- kehityskokonaisuuteen.

Keskeisissä matkustajaterminaaleissa (metroasemat, rautatieasema, Kampin kaukoliikenteen bussiterminaali, satamat, lentoasema) tulisi olla huomattavastikin enemmän sähköistä viestintää hyödyntävää opastusta. Nykytekniikkaa ovat näyttötekniikaltaan parempaan tarkkuuteen ja värien toistoon kykenevät näytöt. Nykyisin on mahdollista hyödyntää kosketusnäyttöä interaktion luomiseksi.

Kaupunkiin saavuttaessa terminaaleissa matkailijoita varten tulisi olla selkeät ja helposti löydettävät infotaulut ja -pisteet. Vastaavia infopisteitä (vrt. Lontoossa käytössä olevat infoautomaatit) tulisi olla myös kaupungilla esimerkiksi kirjastoissa. Myös Kamppiin vanhaan linja-autoasemaan avattavaa informaatiotilaa voitaisiin hyödyntää laajemminkin Helsingin kaupunkia, sen toimintaa ja kulttuurikohteita esittelevänä tilana.

7.3. Muu opastus

Opastusta matkustajaterminaaleissa, niiden ulkoalueilla sekä pääteiden varsilla Helsinkiin saavuttaessa tulee kehittää. Alueilla olevien karttatelineiden tulee olla kaupungin muuhun ulkokalusteiden designiin sovitettua ja karttojen tulee olla selkeitä ja informatiivisia. Huoliteltu opastus antaa saapujalle positiivisen viestin ja kuvan opastuskokonaisuuden hallinnasta.

Hallinnonaloittaiset tai alueittaiset ilmoitus- ja opastusjärjestelmät tulee toteuttaa korkealuokkaisesti ja kunkin alueen muuhun kadunkalustukseen sopeuttaen.

Kadunnimikilpien nykyinen ilme on kehittynyt huonoon suuntaan, kun emaloidut kohokilvet on vaihdettu litteisiin alumiinisiin kilpiin. Kadunnimikilpien ilme tulee arvioida ja suunnitella uudelleen.

Liikenneopasteiden määrää tulee keskustassa karsia ja niiden kokoa tulee tarkistaa kulttuurikeskustan alueella. Suurista liikenneportaaleista tulee luopua ja liikennemerkkien kokoa tulee pienentää ydinkeskustassa. Kaikkien viittojen ja liikennemerkkien pylväiden kiinnitysjärjestelmät tulee pikaisesti uudistaa. Nykyiset pylväät ja viitat ovat vinossa ja antavat Helsingistä erittäin huolimattoman vaikutelman, lisäksi kiinnitykset tapahtuvat useiden jatkovarsien kanssa mikä lisää niiden epäluotettavuutta, kun ne vääntyvät vääriin suuntiin.

7.4. Hankkeesta vastaavat tahot ja hankkeen rahoitus

Työryhmän työn kuluessa on käynyt selvästi ilmi, ettei kulttuurikohteiden systemaattinen esiintuominen ja niille opastaminen kuulu millekään virastolle tai kenenkään henkilön toimenkuvaan. Työryhmä esittää, että kyseiset tehtävät ja vastuut jaetaan nyt selvästi.

Työryhmä esittää, että kulttuuri- ja jalankulkuopastusjärjestelmän kehittämiseksi ja toteuttamiseksi perustetaan projekti, jolle palkataan vastuullinen projektinjohtaja.

Projektin vetovastuu esitetään talous- ja suunnittelukeskuksen kehittämisosastolle. Tärkeä asiantuntijarooli on kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosastolla, joka vastaa uusien alueiden suunnitteluttamisesta ja asianmukaisen opastuksen huomioimisesta. Myös kaupunkisuunnitteluviraston liikennesuunnitteluosaston täytyy olla vahvasti sitoutunut uusien jalankulkijoiden opastamiseen tarkoitettujen, katualueelle sijoitettavien viittojen ja karttojen paikkojen suunnitteluun. Jatkotyössä tulee sisällöntuottajina olla mukana nykyisen työryhmän edustajat, lisäksi projektiryhmään tarvitaan mm. ATK-asiantuntemusta sähköisen opastuksen osalta. Toteutuksen osalta vastuu olisi nykyisinkin kadunkalusteista vastaavalla rakennusvirastolla.

Kulttuurihistoriallisin kohdeopastein merkittävät kaupungin kohteet valitaan yhteistyössä työryhmän kulttuuritoimijoiden ja kaupunginmuseon kanssa. Myös valtion ja yksityiset tahot voivat merkitä järjestelmän mukaisilla kohdeopasteilla omia kohteitaan.

Uuden järjestelmän eri osille tulee hakea rakennusvalvontaviraston malli hyväksyntä, elleivät ne ole osa Helsingin kadunkalustemallistoa.

Hankkeen 1.vaiheen suunnittelu ja toteutus esitetään rahoitettavaksi kaupunginhallituksen projektille myöntämällä erillismäärärahalla. Opastusjärjestelmän toteutuksen jatkorahoitus olisi kaupungin kohteiden osalta budjetoitava rakennusvirastolle samoin huollon ja ylläpidon rahoitus. Projektin tulee tutkia rahoituksen hakemista mm. innovaatorahastosta sekä tutkia yhteistyötä yksityisten tahojen kanssa (public-private partnership).

Opastusjärjestelmän suunnittelu ja toteutus kilpailutetaan hankintasäännösten puitteissa.

Valtion tai yksityiset tahot voivat hyödyntää järjestelmää kuitenkin rahoittaen omat opastaulunsa.

8. SUOSITUKSET JATKOTOIMENPITEIKSI

Työryhmä esittää kaupunginhallitukselle, että:

1. Kaupunginhallitus perustaa erillisprojektin, jonka tehtävänä on kehittää ja toteuttaa Helsinkiin uusi ulkoasultaan korkeatasoinen kulttuuri- ja jalankulkuopastusjärjestelmä:

Opastusjärjestelmään kuuluvia osia olisivat:

- opasteviitat
- kohdetaulut
- kulttuurilaitosten kohdeviirit ja kulttuuriviirit
- karttataulut
- liikenteenohjausjärjestelmä / liikennemerkkit ja kadunnimikilvet
- sähköiset sovellukset ja digitaaliset palvelut
- painetut kartat ja esitteet

Projektille palkataan vastuullinen projektipäällikkö ja nimetään eri hallintokuntien asiantuntijoista koostuva projektiryhmä. Sisällöntuotannosta vastaavat kaupungin museo, kaupungin taidemuseo, matkailu- ja kongressitoimisto ja kulttuuriasiainkeskus apunaan hallintokeskuksen viestintä ja talous- ja suunnittelukeskuksen elinkeinopalvelu.

Opastusjärjestelmä toteutetaan asteittain. Opastusjärjestelmän suunnittelu ja toteutus aloitetaan pilottikohteen toteuttamisella välille Kamppi – Kauppatori. Pilotin avulla testataan kulttuuriopasteiden, jalankulkuviittojen sekä karttataulujen toimivuutta.

Opastusjärjestelmän 1.vaiheen suunnittelu ja toteutus **esitetään rahoitettavaksi** kaupunginhallituksen projektille myöntämällä erillismäärärahalta. Lisäksi projekti hakee innovaatorahastosta ja muista lähteistä tukirahoitusta. Opastusjärjestelmän jatkototeutuksen ja ylläpidon rahoitus esitetään budjetoitavan rakennusvirastolle. Hankkeen jatkototeutuksen rahoituksen järjestämisessä projekti tutkii yhteistyötä myös yksityisten toimijoiden kanssa. (Vastuu: Perustettava erillisprojekti)

2. Muun opastuksen laatua kehitetään

Opastuksen laadun kehittäminen tulee soveltuvin osin tehdä yhteistyössä perustettavan erillisprojektin kanssa.

Opastusta matkustajaterminaaleissa (metroasemat, rautatieasema, Kampin kaukoliikenteen bussiterminaali, satamaterminaalit, lentoasema), niiden ulkoalueilla **sekä pääteiden varsilla Helsinkiin saavuttaessa kehitetään.**

Alueilla olevien karttatelineiden tulee olla kaupungin muuhun opasteiden designiin sovitettua ja karttojen tulee olla selkeitä ja informatiivisia. Huoliteltu opastus antaa saapujalle positiivisen viestin ja kuvan opastuskokonaisuuden hallinnasta.

(Vastuu: Kaupunkisuunnitteluvirasto yhteistyössä YTV:n ja alueen toimijoiden kanssa)

Hallinnonaloittaiset tai alueittaiset ilmoitustaulut ja opastusjärjestelmät toteutetaan korkealuokkaisesti ja kunkin alueen muuhun kadunkalustukseen sopeuttaen.

(Vastuu: Toteuttavat kaupungin hallintokunnat ja valtion ja yksityiset tahot yhteistyössä rakennusviraston ja rakennusvalvontaviraston kanssa)

Liikenneopasteiden määrää keskustassa karsitaan ja niiden kokoa tarkistetaan kulttuurikeskustan alueella.

Suurista liikenneportaaleista tulee luopua ja liikennemerkkien kokoa tulee pienentää ydin-keskustassa. Viittojen ja liikennemerkkien pylväät ja pylväiden kiinnitysjärjestelmät tulee uudistaa, lähes kaikki nykyiset pylväät ja viitat ovat vinossa, ne antavat Helsingistä erittäin huolimattoman vaikutelman.

(Vastuu: Kaupunkisuunnitteluvirasto ja rakennusvirasto)

Hallintokuntien yhteistyötä ja koordinaatiota kehitetään. Rakennusvalvontaviraston lupamenettelyn ulkopuolelle jäävät opasteet, viitat ja laitteet tulee hyväksyä osana rakennusviraston kadunkalustemallistoa. Koordinaation parantamiseksi tulee hyödyntää paikkatietojärjestelmää.

(Vastuu: Kaupunkisuunnitteluvirasto, rakennusvirasto ja rakennusvalvontavirasto yhteistyössä toteutavien kaupungin, valtion ja yksityisten tahojen kanssa)

Huolto ja ylläpito järjestetään kattavasti.

Kaikkien rakennettavien opasteiden huolto ja ylläpito tulee kattavasti järjestää. Nykyisten liikenneopasteiden huoltoa tulee merkittävästi parantaa nykyisestään.

(Vastuu: Rakennusvirasto ja toteuttavat kaupungin, valtion ja yksityiset tahot)

9. ALLEKIRJOITUKSET

Helsingissä 6.6.2007

Helsingissä 6.6.2007

Pekka Mäkelä

Pekka Mäkelä

Marjatta Uusitalo

Rita Ekelund

Rita Ekelund

Kajsa Lybeck

Kajsa Lybeck

Erja Mehto

Erja Mehto

Teija Mononen

Teija Mononen

Pirkko Nyman

Pirkko Nyman

Arja Saaristo-Wahlberg

Arja Saaristo-Wahlberg

Anne Salminen

Anne Salminen

LÄHDEAINEISTOA:

- Best Sign Collection Vol. 2. Publisher Kashiwa Bijutsu Shuppan AZUR Corporation, Japan 2005. Everbest Printing Co., Ltd. in China
- Elements & Total Concept of Urban Signage Design, Aisaku Murakoshi, Graphic-sha Publishing Co., Ltd, hardcover edition 1989, paperback edition 2001, Japan
- Helsingin kaupungin rakennusjärjestys, Helsinki 2000
- Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
- Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999)
- <http://www.finn-opasteet.fi/>
- Kaupunkikalusteselvitys. Helsingin kaupungin rakennusvirasto 2006.
- Kaupungin valot. Helsingin valaistuksen kaupunkikuvalliset periaatteet. Helsinki 2003.
- Kunnan osoitejärjestelmä, ohjeet ja suositus 2006, Suomen kuntaliitto. <http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p061222092816L.pdf>
- Matkaraportti Belgiasta. Työryhmän raportti opintomatkasta Brysseliin, Namuriin ja Tournaihin 22.-26.2.2006
- Tieliikennelaki (1981/267)
- Tieliikenneasetus (1982/182)
- Ulkomainoslaitteiden nykytila ja tulevaisuuden suuntaviivat Helsingissä, Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirasto, 10.5.2005
- Ulkomaisia www-sivuja:
 - Bristolin sivut: www.bristollegiblecity.com
www.cityspace.com/services/cities/plus.asp
 - Dublin, Irlanti: www.dublindocklands.ie
 - Liverpool: www.liverpool.gov.uk
www.wwdesign.com/news/Documents/Connecting%20Liverpool.pdf
 - Brysselin sivut: www.brusselsinternational.be
 - Portland, Oregon, USA:
www.portlandonline.com/transportation/index.cfm?c=eafaa
 - Southport, Iso-Britannia: www.sefton.gov.uk/page&4393
 - Miami Beach, Florida, USA:
www.miamibeachfl.gov/NEWCITY/depts/planning/planning.asp
- Wayshowing A Guide to Environmental Signage Principles & Practices, Per Mollerup, Lars Müller Publishers, Italy 2005

- www.eodesign.be/SITEFR/eo.htm

- Yleisohjeet kadunnimikilvistä, Suomen kaupunkiliitto 1969

- Yleisohjeet liikennemerkkien käytöstä, Tiehallinto 2003

- Työryhmän haastattelemat ja konsultoimat asiantuntijat:

Niklas Gustafsson, asiakkuuspäällikkö, JCDecaux

Michel Husson, EO Design, Bryssel

Ilkka Kujala, projektipäällikkö, Finn-opasteet Oy

Jaakko Markkula, kaupunginarkkitehti, HKR

Esko Martikainen, kehitysjohtaja, JCDecaux

Eija Nylund, Helsingin EU-edustaja Brysselissä

Olli-Pekka Poutanen, liikennesuunnitteluosaston päällikkö, Ksv

Markus Tallgren, teknologiapäällikkö, osaamiskeskus Tietämysjärjestelmät, VTT

Jari Tikkanen, insinööri, liikennesuunnitteluosasto, Ksv

ks. lisäksi matkaraportti Belgiasta

- Raporttia koskevat tiedustelut:

Marjatta Uusitalo, Rakennusvalvontavirasto

puh. 310 26350

marjatta.uusitalo@hel.fi

Kajsa Lybeck, Kaupunkisuunnitteluvirasto

puh. 310 37052

kajsa.lybeck@hel.fi

Si/AM

03-2018

Aloite Kvsto 22.10.2003 (asia nro 17)
Kvstoon viimeistään touko kuussa

22.10.2003

VALTUUSTOALOITE

HELSINGIN KULTTUURIKESKUSTAN ESILLENOSTO

Khs dnro	2003-2018/459
Stn dn	
Saap./Anl.	22-10-2003

Helsingin keskustaan on vuosien varrella noussut sängen kiintoisa erilaisten kulttuurikeskusten ja -paikkojen sekä nähtävyyksien kokonaisuus Kiasmasta Eläintieteelliseen museoon, Amos Andersonin taidemuseosta Postimuseoon, Ateneumista ja Kansallisteatterista Ruotsalaiseen teatteriin, Lasipalatsista Taidehalliin ja Tennispalatsiin, presidenttien ja runoilijoiden patsaista Rikhardinkadun monumentaaliseen kirjastorakennukseen jne. Alueella on lukuisia näyttelytiloja ja elokuva-teattereita. Lisääkin ehkä tulee.

Kun Kampin alueen rakentaminen aikanaan loppuu ja liikkuminen helpottuu, voisi keskusta-alueen kulttuurikohteita ja nähtävyyksiä nostaa niin matkailijoille kuin meille kaupunkilaisillekin paremmin esille korttelien uumenista (esittein, opastein, lipuin, viirein, suuntaviitoin, katuun maalatuin nuolin tai jalanjäljin tms). Aihetta on sivuttu ennenkin, mutta se on syytä ottaa esille, kun hiljalleen jo aletaan valmistautua Kampin rakennustyön jälkeiseen elämään.

Esitämme selvitettäväksi millaisin yksinkertaisin, kohtuuhintaisin ja tehokkain keinoin voitaisiin kantakaupungin keskeisten kulttuurikorttelien nähtävyydet ja kohteet nostaa esille katukuvassa.

Jono K-C

Tero Tuomisto

Pentti Hele

Pellu Kari

Tanya Tuomola

Hans Erik

Päivi Sandholm

Matti Anttonen

Ailakari Leikka

Kari Johansson

Riitta Kumpulainen

Päivi Kumpulainen

Riitta Kumpulainen

Kalle
Toumola
Näätä
Kv
HKR

HPi/PL/mlau

27.11.2003

Kaupunginhallitus

Khs dnro	2003-2018/459
Stn dnr	
Saap./Anl.	04-12-2003 -

LAUSUNTO VALTUUSTOALOITTEESTA HELSINGIN KULTTUURI-
KESKUSTAN ESILLENOSTOA VARTEN

Kslk 2003-1800, Khs 2003-2018/456 27.10.2003

Valtuustoaloite

Kaupunginvaltuutettu Tero Tuomisto ja 11 muuta allekirjoittajaa ovat tehneet seuraavan valtuustoaloitteen:

"Helsingin keskustaan on vuosien varrella noussut sängen kiintoisa erilaisten kulttuurikeskusten ja -paikkojen sekä nähtävyyksien kokonaisuus Kiasmasta Eläintieteelliseen museoon, Amos Andersonin taidemuseosta postimuseoon, Ateneumista ja Kansallisteatterista Ruotsalaiseen teatteriin, Lasipalatsista taidehalliin ja Tennispalatsiin, presidenttien ja runoilijoiden patsaista Rikhardinkadun monumentaaliseen kirjatorakennukseen jne. Alueella on lukuisia näyttelytiloja ja elokuvateattereita. Lisääkin ehkä tulee.

Kun Kampin alueen rakentaminen aikanaan loppuu ja liikkuminen helpottuu, voisi keskusta-alueen kulttuurikohteita ja nähtävyyksiä nostaa niin matkailijoille kuin meille kaupunkilaisille paremmin esille korttelien uumenista (esittein, lipuin, viirein, suuntaviitoin, katuun maalatuin nuolin tai jalanjäljin tms). Aihetta on sivuttu ennenkin, mutta se on syytä ottaa esille, kun hiljalleen jo aletaan valmistautua Kampin rakennustyön jälkeiseen elämään.

Esitämme selvitettäväksi millaisin yksinkertaisin, kohtuuhintaisin ja tehokkain keinoin voitaisiin kantakaupungin keskeisten kulttuurikohteiden nähtävyydet ja kohteet nostaa esille katukuvassa."

Kaupunkisuunnitteluvirasto

Alue, johon aloite kohdistuu, on kävelykeskustaa ja monen toiminnan kuten kaupan, vapaa-ajan ja kulttuurin tiivistymä. Kuten valtuustoaloitteessa todetaan, keskustassa on lukuisia kulttuurinähtävyyksiä ja niiden opastukseen kaivataan laadukasta ja kokonaisuutena hahmottuvaa ratkaisua. Toimiva opastus palvelee sekä matkailijoita että kaupunkilaisia.

HP/PL/mlau

27.11.2003

Kaupunkikuvalliset näkökohdat asettavat omat lähtökohdat ja rajaehdot kävelykeskustaan sijoitettaville opastusjärjestelmille. Kävelykeskustassa on paljon toimijoita ja tapahtumia. Kaupallinen informaatio mainostauluineen, standeineen, viireineen ja lippuineen valtaa alaa kaupunkinäkymissä. Tällöin samanlaisiin keinoihin tukeutuva kulttuuriopastus ei välttämättä kykene erottumaan joukosta.

Keskustassa on jo nykyisinkin kaupungin opaskarttoja joko mainostelieneiden yhteydessä tai itsenäisinä laitteinaan. Kartat on sijoitettu jalankulkijan kannalta keskeisille paikoille. Näiden opaskarttojen tieto voisi olla nykyistä tarkempaa ja havainnollisempaa. Lisäksi merkittävimpien tai vaikeasti löydettävien kohteiden osalta voitaisiin tutkia mahdollisuutta kävelijän mittakaavaisiin opasviittoihin, mikä on käytäntönä monessa eurooppalaisessa kaupungissa.

Edellä mainittuja opasteita täydentämään ja syventämään tarvitaan esimerkiksi opaslehtisiä, mutta myös uuden teknologian mahdollistamat mobiilit, sähköiset ja interaktiiviset menetelmät voisivat antaa opastukselle uutta ulottuvuutta. Tällöin toimijoina ja palvelujen tuottajina kaupungin lisäksi voisivat toimia myös keskustan yrittäjät. Informaatiolaitteita voisi sijaita esimerkiksi kauppakeskuksissa ja tavarataloissa.

Lisätietoja antaa arkkitehti Hanna Pikkarainen, puhelin 169 2409.

KAUPUNKISUUNNITTELUVIRASTO

Tuomas Rajajärvi
virastopäällikkö

Anneli Lahti
asemakaavapäällikkö

LIITE

Kaupunginhallituksen asiakirjat 2003-2018/459, 27.10.2003

Khs dnro	2003-2018/459
Stn dnro	-----
Saap./Anl.	19-12-2003

Helsingin kaupunginkanslia

Kaupunginkanslian lausuntopyyntö 27.10.2003

HELSINGIN KULTTUURIKESKUSTAN ESILLE NOSTO

Kv 2003-1636/459, Khs 2003-2018/459

Kaupunginkanslia on pyytänyt kiinteistöviraston lausuntoa 15.1.2004 mennessä otsikosta ilmenevästä valtuustoaloitteesta.

Kiinteistövirasto toteaa, että Kampin alueen kulttuurirakennusten esillenosto on Helsingin matkailunähtävyyksien ja kulttuuritarjonnan kannalta kannatettava ajatus. Kampin alue on kulttuuritarjonnan kannalta merkittävä alue Helsingissä. Tässä voidaan erottaa toisaalta kulttuurirakennukset; so. joko kulttuurihistorialliset, kaupunkikuvallisesti merkittävät rakennukset ja rakennuksissa toimivat kulttuuripalvelujen tuottajat. Nämä eivät ole toisiaan poissulkevia vaan päinvastoin toisiaan täydentäviä.

Alueen kulttuurirakennukset ovat eri instituutioiden hallinnassa ja niissä tarjottavien kulttuuripalvelujen markkinointi ja esille tuominen on tapahtunut varsin pitkälle kunkin toimijan omista lähtökohdista. Kulttuurirakennusten markkinointi ja esille nosto on viime vuosina lisääntynyt selvästi. Linja on ollut toistaiseksi varsin hillittyä, mikä on sopinut hyvin Helsingin varsin rauhalliseen kaupunkikuvaan. Kaupunkikuvallista linjaa on ohjattu rakennusvalvontavirastosta.

Markkinointi olisi syytä jakaa pitkäkestoisempaan, rakennukseen, sen sijaintiin ja ominaisuuksiin, historiaan jne. painottuvaan informaatioon, joka voitaisiin toteuttaa esimerkiksi opastein, rakennuksen seinään kiinnitettävien tauluin ja ulkovalaistuksella. Markkinoinnin toinen puoli koostuisi rakennuksen käyttäjästä ja sen toiminnan esille tuomisesta, mainoksin, viirein, ohjelmin jne.

Valtuustoaloitteessa esitetty selvitys kulttuurikohteiden nostamiseksi esille on jokaisen kulttuurirakennuksen ja siinä toimijan intressi, mutta myös kaupungin intressi kaupungin nähtävyyksien ja

kulttuuripalvelujen esille tuojana. Tämäntapainen koordinoitu kulttuurirakennusten esille nosto kuuluu kaupungin organisaatiossa lähinnä kulttuuriasiakeskukseksi ja matkailutoimistolle. Rakennuskohtaiset markkinointikeinot tulee taas selvittää yhdessä rakennuksen omistajan ja käyttäjän sekä rakennusvalvontaviraston kanssa.

Matti Rytkölä
virastopäällikkö

Hannu Määttä
osastopäällikkö

13.1.2004

Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia
PL 1
00099 Helsingin kaupunki

Khs dnro	2003-2018/459
Stn dnr	
Saap./Anl.	13-01-2004

Lausuntopyyntö 27.10.2003 dro 2003-2018 / 459

VALTUUSTOALOITE HELSINGIN KULTTUURIKESKUSTAN ESILLENOSTAMISESTA

Kaupunginkanslia on pyytänyt Helsingin kaupungin nähtävyyksien merkitsemistyöryhmän lausuntoa kulttuuri- ja kirjastolautakunnan varapuheenjohtajan Tero Tuomiston ja yhdentoista kaupunginvaltuutetun seuraavasta esityksestä.

"Helsingin keskusta on vuosien varrella noussut sängen kiintoisa erilaisten kulttuurikeskusten ja -paikkojen sekä nähtävyyksien kokonaisuus Kiasmasta Eläintieteelliseen museoon, Amos Andersonin taidemuseosta Postimuseoon, Ateneumista ja Kansallisteatterista Ruotsalaiseen teatteriin, Lasipalatsista Taidehalliin ja Tennispalatsiin, presidenttien ja runoilijoiden patsaista Rikhardinkadun monumentaaliseen kirjastorakennukseen jne. Alueella on lukuisia näyttelytiloja ja elokuva-teattereita. Lisääkin ehkä tulee.

Kun Kampin alueen rakentaminen aikanaan loppuu ja liikkuminen helpottuu, voisi keskusta-alueen kulttuurikohteita ja nähtävyyksiä nostaa niin matkailijoille kuin meille kaupunkilaisillekin paremmin esille korttelin uumenista (esittein, opastein, lipuin, viirein, suuntaviitoin, katuun maalatuin nuolin tai jalanjäljin tms). Aihetta on sivuttu ennenkin, mutta se on syytä ottaa esille, kun hiljalleen jo aletaan valmistautua Kampin rakennustyön jälkeiseen elämään.

Esitämme selvitettäväksi, millaisin yksinkertaisin, kohtuuhintaisin ja tehokkain keinoin voitaisiin kantakaupungin keskeisten kulttuurikorttelien nähtävyydet ja kohteet nostaa esille katukuvassa."

Helsingin kaupungin nähtävyyksien merkitsemistyöryhmä on tyytyväisenä pannut merkille viime vuosina kaupunginvaltuutettujen keskuudessa virinneen kiinnostuksen kulttuuriympäristöä ja -elämää sekä niiden tunnetuksi tekemistä kohtaan. Helsingin kaupunki on viime vuosina pyrkinyt tekemään omaa kantakaupungin kulttuurikortteleissa sijaitsevaa rakennuskantaansa tunnetuksi merkitsemällä kiinteistöviraston ja nähtävyyksien merkitsemistyöryhmän toimesta yli kolmekymmentä kaupungin omistamaa kohdetta kiinteistötauluiin. Valtuustoaloitteessa

c:\data\tekstit\diaari\N07d04.doc

Osoite	Adress	Puhelin	Telefon	Telefax
PL 4300 00099 HELSINGIN KAUPUNKI	PB 4300 00099 HELSINGFORS STAD	Toimisto (09) 169 3422	Byrå (09) 169 3422	Telefax (09) 667 665

13.1.2004

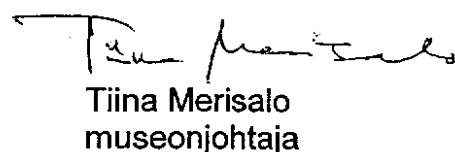
esiin nostettuja kohteita hallinnoivat kuitenkin Helsingin kaupungin lisäksi lukuisat muut tahot yhdistyksistä ja yhtiöistä valtioon. Nähtävyyksien merkitsemistyöryhmä näkeekin esitetyn hankkeen koskettavan huomattavasti Helsingin kaupungin organisaatiota laajempaa piiriä. Tärkeätä olisikin saada luotua hankkeesta kaikkia kantakaupungin kulttuurilaitoksia yhdistävä yhteistyöprojekti. Nähtävyyksien merkitsemistyöryhmän näkemyksen mukaan tulisikin perustaa mahdollisimman laaja-alainen työryhmä (tiedotus, matkailu, kulttuuriasiakeskus, eri museot, rakennusvalvonta, kaupunkisuunnittelu jne.), jotta aloitteen esittämää asiaa voitaisiin konkreettisesti lähteä kehittämään.

Perustettavan työryhmän tulisi ensimmäiseksi kartoittaa, mitä eri tapoja ja järjestelmiä kulttuurikeskustan ja sen laajan tarjonnan ja moninaisten tapahtumien esiin tuomiseksi Helsingissä tällä hetkellä on käytössä. Myös kulttuuritarjonnan erilaiset kohderyhmät ja niiden hankkeeseen liittyvät vaihtelevat odotukset ja tarpeet tulee selvittää. Näiden seikkojen lisäksi selvitettäviä perusasioita ovat käytettävissä olevat resurssit ja uuden tekniikan hyödyntämisen mahdollisuudet. Juuri tieto- ja informaatiotekniikan käyttömahdollisuuksien selvittäminen vaatii erityisosaamista, joka tulee huomioida työryhmän kokoonpanossa.

Työn tavoitteena tulee olla toimiva, kaupunkikuvaan soveltuva ja kestävä sekä tulevaisuuden tarpeet huomioiva järjestelmä, jossa erilaiset kaupunkirakenteeseen kiinnitettävät opasteet, painetut esitteet ja kartat sekä mahdolliset tietotekniset sovellukset kulkevat rinnan ja tukevat toisiaan. Kohteista riittävän etäältä alkava opastus, tietynlainen jatkuvuus on eräs perustekijä hyvää orientoitavuutta tavoiteltaessa. Omat ongelmansa, haasteensa ja rajoitteensa ratkaisuille asettaa kuitenkin kaupungilla vallitseva informaatio- ja merkkitulo. Eri puolilta Eurooppaa löytyy edustavia esimerkkejä opastusjärjestelmistä, joita soveltamalla voisi löytyä myös Helsingissä toimiva ratkaisu. Lisäksi opastusjärjestelmien rinnalla erilaisilla esitteisiin perustuvilla "kulttuuripoluilla" voidaan hieman tuntemattomampia kohteita tehdä tunnetuiksi ja syventää niistä saatavaa tietoa. Hyvä esimerkki tästä on kaupungin museon suosittu kaupunkikävelyprojekti "Näitä polkuja".

Helsingin kaupungin nähtävyyksien merkitsemistyöryhmä on keskustellut valtuustoaloitteesta ja esittää riittävän laaja-alaisen työryhmän perustamista selvittämään aloitteessa mainittujen kantakaupungin kulttuurikeskustan kohteiden esiintuomista edellä mainitsemansa näkökohdat huomioon ottaen.

Jaakko Markkula
puheenjohtaja

Tiina Merisalo
museonjohtaja

15.01.2004

Kaupunginhallitus

Kaupunginkanslian lausuntopyyntö 27.10.2003 / 2003 - 2018 / 459

Khs dnro	2003 - 2018 / 459
Stn dnr	
Saap./Anl.	19 - 01 - 2004

VALTUUSTOALOITE / KULTTUURIKESKUSTAN ESILLENOSTO

Kaupunginkanslia on pyytänyt taidemuseolta lausuntoa koskien Helsingin kulttuurikeskustan tuomista esille eri tavoin. Taidemuseo pitää hanketta kannatettavana. Menetelmien kirjavuutta tulisi kuitenkin välttää ja sen sijaan keskittää toimenpiteet esimerkiksi aloitteessa mainittuihin opasteisiin. Sekä turismin että kaupunkilaisten omalta kannalta selkeä opastus ja viitoitus keskeisiin ja merkittäviin kohteisiin olisi erittäin toivottavaa. Helsingin keskustan asemakaavan selkeyden vuoksi toteutus ei olisi edes hankalaa. Vastaavanlaista viitoitusta on toteutettu mm. Pariisissa erittäin onnistuneesti.

Kulttuuriin liittyvien rakennusten ja kohteiden opasteet olisi kuitenkin luontevaa toteuttaa asiaan perehtyneissä virastoissa. Muut yksittäiset virastot - kuten Taidemuseo - ja laitokset voisivat tarpeen mukaan kertoa omat toiveensa ja ohjeensa mm. opasteiden sijoituksista ja informaatioisällöstä.

Taidemuseo on valmis antamaan oman alansa asiantuntija-apua yllä kuvattuun hankkeeseen ja pitää Kampin alueen rakennusvaiheisiin sidottua aikataulua luontevana ja kannatettavana.

Lisätietoja antaa arkkitehti Klas Fontell, puhelin 310 87 047

HELSINGIN KAUPUNGIN TAIDEMUSEO

Berndt Arell
taidemuseon johtaja

LAUSUNTO

9.1.2004

Helsingin kaupunginhallitus

Khs dnro	2003-2018/459
Stn dnrr	
Saap./Anl.	19-01-2004

VALTUUSTOALOITE HELSINGIN KULTTUURIKESKUSTAN ESILLENOSTAMISEKSI

Kkansl 2003- 2018 / 459, 27.10. 2003

HKR 03- 1093- 459, 28. 10. 2003

Määräaika 15. 1. 2004

Yleistä Kaupunginkanslia on pyytänyt rakennusviraston lausuntoa Tero Tuomiston ja muiden valtuutettujen valtuustoaloitteesta koskien Helsingin kulttuurikeskustan esillenostoa.

” Helsingin keskusta on vuosien varrella noussut sängen kiintoisa erilaisten kulttuurikeskusten ja- paikkojen sekä nähtävyyksien kokonaisuus Kiasmasta Eläintieteelliseen museoon, Amos Anderssonin taidemuseosta Postimuseoon, Ateneumista ja Kansallisteatterista Ruotsalaiseen teatteriin, Lasipalatsista Taidehalliin ja Tennispalatsiin, presidenttien ja runoilijoiden patsaista Rikhardinkadun monumentaaliseen kirjastorakennukseen jne. Alueella on lukuisia näyttelytiloja ja elokuvateattereita. Lisääkin ehkä tulee.

Kun Kampin alueen rakentaminen aikanaan loppuu ja liikkuminen helpottuu, voisi keskusta-alueen kulttuurikohteita ja nähtävyyksiä nostaa niin matkailijoille kuin meille kaupunkilaisillekin paremmin esille korttelien uumenista (esittein, opastein, lipuin, viirein, suuntaviitoin, katuun maalatuin nuolin tai jalanjäljin tms.). Aihetta on sivuttu ennenkin, mutta se on syytä ottaa esille, kun hiljalleen jo aletaan valmistautua Kampin rakennustyön jälkeiseen elämään.

Esitämme selvitettäväksi millaisin yksinkertaisin, kohtuuhintaisin ja tehokkain keinoin voitaisiin kantakaupungin keskeisten kulttuurikorttelien nähtävyydet ja kohteet nostaa esille katukuvassa. ”

Rakennusvirasto

Kulttuurikohteen tunnistamiseen, saavutettavuuteen ja löytämiseen vaikuttaa oleellisesti kohteen sijainti ja näkyvyys kaupunkirakenteessa ja kohteen tarjoaman kulttuurielämyksen tai arkkitehtuurin omaleimaisuus kaupunkikuvassa.

Valtuustoaloitteessa esimerkkinä esitetyt kulttuurikohteet ja nähtävyydet sijaitsevat erittäin keskeisesti ja ovat lähes kaikki erittäin hyvin näkyvillä kaupunkirakenteessa. Vaikeimmin löydettävissä ovat kohteet, jotka Amos Anderssonin taidemuseon ja Rikhardinkadun kirjaston tavoin ovat vaatimattomasti osa oman korttelinsa rakennusriviä.

Aloitteessa mainitut kohteet ovat arkkitehtuuriltaan varsin omaleimaisia aikakautensa rakennuksia, jotka erottuvat hyvin katukuvassa. Vaikeimmin löydettävissä lienee esimerkkikohteista Postimuseo, joka sijaitsee pääpostin kellarissa.

Perinteisten kaupunkisuunnittelun ja rakennustaiteen keinojen lisäksi kulttuurikohteita on nostettu esille monenlaisin mainoksin, valomainoksin, liikkuvien valotekstein, liipuin, viirein ja banderollein. Entistä enemmän käytetään julkisivuvalaistusta kohtaiden esillenostoon, mikä onkin tehokas keino pimeään aikaan.

Amos Anderssonin taidemuseo on merkitty näkyvästi viirivistöllä Yrjönkadulla. Postimuseo puolestaan houkuttelee valomainoksen, viirien ja ison mainoskankaan avulla. Sen sijaan Rikhardinkadun kirjaston nimikylttiä on vaikea havaita.

Keskustan kadut, torit ja puistot ovat täyttymässä kadunkalusteista, opasteista, liikennemerkeistä ja ajoesteistä. Julkiset ulkoalueet ovat muuttumassa mainostiloiksi samaten kuin katuja reunustavien rakennusten julkisivut mainosalustoiksi. Mainonta pyrkii täyttämään kaiken sen tilan, joka sille sallitaan. Samat keinot ovat tietysti kulttuurikohteiden ja -nähtävyyksien käytössä ja harkituilla tavoilla ne voivat toimiakin. Kulttuurikohteilla on myös mahdollisuus erottua visuaalisesta kaaoksesta tyhjällä tilalla ja puhtaalla julkisivulla.

Helsingin kulttuurikeskustan esillenostoa voitaisiin auttaa lisäämällä Info- opaskarttoja kaduille ja painattamalla ajan tasalla olevia käsioppaita ja kulttuurikohdekarttoja. Kulttuurikohteiden esillenostoa voitaisiin parantaa ottamalla huomioon kulkuvälineet, joilla ihmiset saapuvat kaupunkiin ja liikkuvat kaupungissa.

Kehittyvä tietotekniikka avaa uusia mahdollisuuksia. Matkapuhelintekniikkaa voidaan jo nyt käyttää hyväksi etsittäessä reittiä osoitteesta toiseen joko jalkaisin liikuttaessa tai ajoneuvolla navigoitaessa; reitinopastus toimii sekä tekstiviesti- että kuvaviestipalveluna. Kulttuurikohteiden osoitteet (ja muut kaupungin palvelut) voisi sisällyttää puhelinpalvelun osoitetietokantaan pikavalikkona.

Helsingin kaupungin tulisi vaikuttaa reitinopastuspalvelujen kehittymiseen myös omien tarpeidensa mukaisesti.

Kulttuuripaikkojen esillenoston tarve, keinot ja mahdollisuudet voisi kartoittaa kohde- ja aihekohtaisesti yhdessä toiminnoista vastaavien tahojen kanssa. Samalla tulisi tarkastella julkisten ulkotilojen, kaupunki- ja katukuvan nykytilaa ja laadullista kehittämistä.

RAKENNUSVIRASTO

Matti-Pekka Rasilainen
Kaupungininsinööri

Sonja Liljeblad
vs. kaupunginarkkitehti

1(5)

21.1.2004

Khs dnro	2003-2018/459
Stn dnr	
Saap./Anl.	26-01-2004

Kaupunginhallitukselle

**LAUSUNTO HELSINGIN KULTTUURIKESKUSTAN
ESILLE NOSTAMISTA KOSKEVASTA VALTUUSTOALOITTEESTA**

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta käsitteli asiaa kokouksessaan
21.1.2004/10§ ja totesi sen johdosta seuraavaa:

Kaupunginkanslia on toimeksiannolla 2003 – 2018 / 459
27.10.2003 lähettänyt tiedoksi ja mahdollisia toimenpiteitä varten
valtuutettu Tero Tuomiston ym. seuraavasta valtuustoaloitteesta:

"Helsingin keskusta on vuosien varrella noussut sangen
kiintoisa erilaisten kulttuurikeskusten ja -paikkojen sekä
nähtävyyksien kokonaisuus Kiasmasta Eläintieteelliseen
museoon, Amos Andersonin taidemuseosta Postimuseoon,
Ateneumista ja Kansallisteatterista Ruotsalaiseen teatteriin,
Lasipalatsista Taidehalliin ja Tennispalatsiin, presidenttien ja
runoilijoiden patsaista Rikhardinkadun monumentaaliseen
kirjastorakennukseen jne. Alueella on lukuisia näyttelytiloja ja
elokuvateattereita. Lisääkin ehkä tulee.

Kun Kampin alueen rakentaminen aikanaan loppuu ja liikkuminen
helpottuu, voisi keskusta-alueen kulttuurikohteita ja nähtävyyksiä
nostaa niin matkailijoille kuin meille kaupunkilaisillekin paremmin
esille korttelien uumenista (esittein, opastein, lipuin, viirein,
suuntaviitoin, katuun maalatuin nuolin tai jalanjäljin tms). Aihetta
on sivuttu ennenkin, mutta se on syytä ottaa esille, kun hiljalleen
jo aletaan valmistautua Kampin rakennustyön jälkeiseen
elämään.

Esitämme selvitettäväksi millaisin yksinkertaisin, kohtuuhintaisin
ja tehokkain keinoin voitaisiin kantakaupungin keskeisten
kulttuurikorttelien nähtävyydet ja kohteet nostaa esille
katukuvassa."

21.1.2004

Kaupunkisuunnitteluvirasto on antanut asiasta seuraavanlaisen lausunnon:

Alue, johon aloite kohdistuu, on kävelykeskustaa ja monen toiminnan kuten kaupan, vapaa-ajan ja kulttuurin tiivistymä. Kuten valtuustoaloitteessa todetaan, keskustassa on lukuisia kulttuurinähtävyyksiä ja niiden opastukseen kaivataan laadukasta ja kokonaisuutena hahmottuvaa ratkaisua. Toimiva opastus palvelee sekä matkailijoita että kaupunkilaisia.

Kaupunkikuvalliset näkökohdat asettavat omat lähtökohdat ja rajaehdot kävelykeskustaan sijoitettaville opastusjärjestelmille. Kävelykeskustassa on paljon toimijoita ja tapahtumia. Kaupallinen informaatio mainostauluineen, standeineen, viireineen ja lippuineen valtaa alaa kaupunkinäkömissä. Tällöin samanlaisiin keinoihin tukeutuva kulttuuriopastus ei välttämättä kykene erottumaan joukosta.

Keskustassa on jo nykyisinkin kaupungin opaskarttoja joko mainostelineiden yhteydessä tai itsenäisinä laitteinaan. Kartat on sijoitettu jalankulkijan kannalta keskeisille paikoille. Näiden opaskarttojen tieto voisi olla nykyistä tarkempaa ja havainnollisempaa. Lisäksi merkittävimpien tai vaikeasti löydettävien kohteiden osalta voitaisiin tutkia mahdollisuutta kävelijän mittakaavaisiin opasviittoihin, mikä on käytäntönä monessa eurooppalaisessa kaupungissa.

Edellä mainittuja opasteita täydentämään ja syventämään tarvitaan esimerkiksi opaslehtisiä, mutta myös uuden teknologian mahdollistamat mobiilit, sähköiset ja interaktiiviset menetelmät voisivat antaa opastukselle uutta ulottuvuutta. Tällöin toimijoina ja palvelujen tuottajina kaupungin lisäksi voisivat toimia myös keskustan yrittäjät. Informaatiolaitteita voisi sijoittaa esimerkiksi kauppakeskuksissa ja tavarataloissa.

Kiinteistövirasto on antanut asiasta seuraavanlaisen lausunnon:

Kiinteistövirasto toteaa, että Kampin alueen kulttuurirakennusten esille nosto on Helsingin matkailunähtävyyksien ja kulttuuritarjonnan kannalta kannatettava ajatus. Kampin alue on kulttuuritarjonnan kannalta merkittävä alue Helsingissä. Tässä voidaan erottaa toisaalta kulttuurirakennukset; so. joko kulttuurihistorialliset, kaupunkikuvallisesti merkittävät rakennukset ja rakennuksissa toimivat kulttuuripalvelujen tuottajat. Nämä eivät ole toisiaan poissulkevia vaan päinvastoin toisiaan täydentäviä.

Alueen kulttuurirakennukset ovat eri instituutioiden hallinnassa ja niissä tarjottavien kulttuuripalvelujen markkinointi ja esille tuominen on tapahtunut varsin pitkälle kunkin toimijan omista

**HELSINGIN KAUPUNKI
KULTTUURI- JA KIRJASTOLAUTAKUNTA**

21.1.2004

lähtökohdista. Kulttuurirakennusten markkinointi ja esille nosto on viime vuosina lisääntynyt selvästi. Linja on ollut toistaiseksi varsin hillittyä, mikä on sopinut hyvin Helsingin varsin rauhalliseen kaupunkikuvaan. Kaupunkikuvallista linjaa on ohjattu rakennusvalvontavirastosta.

Markkinointi olisi syytä jakaa pitkäkestoisempaan, rakennukseen, sen sijaintiin ja ominaisuuksiin, historiaan jne. painottuvaan informaatioon, joka voitaisiin toteuttaa esimerkiksi opastein, rakennuksen seinään kiinnitettävien tauluin ja ulkovalaistuksella. Markkinoinnin toinen puoli koostuisi rakennuksen käyttäjästä ja sen toiminnan esille tuomisesta, mainoksin, viirein, ohjelmin jne.

Valtuustoaloitteessa esitetty selvitys kulttuurijohteiden nostamiseksi esille on jokaisen kulttuurirakennuksen ja siinä toimijan intressi, mutta myös kaupungin intressi kaupungin nähtävyyksien ja kulttuuripalvelujen esille tuojana. Tämäntapainen koordinoitu kulttuurirakennusten esille nosto kuuluu kaupungin organisaatiossa lähinnä kulttuuriasiainkeskukselle ja matkailutoimistolle. Rakennuskohtaiset markkinointikeinot tulee taas selvittää yhdessä rakennuksen omistajan ja käyttäjän sekä rakennusvalvontaviraston kanssa.

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta päätti antaa aloitteesta seuraavanlaisen lausunnon:

Kirjasto

Kaupunginkirjasto on viime aikoina hankkinut toimitilojensa opasteiksi julkisivuihin valo-opasteita, jotta kaupunkilaiset ja matkailijatkin löytäisivät paremmin palvelupaikat. Joissakin tapauksissa arkkitehtonisista syistä opasteet ovat valaisemattomia. Näistä rakennuksen julkisivuun tai ovenpieleen tulevista opasteista kaupunginkirjasto yleensä huolehtii itse suunnitteluttamalla opasteet ja hoitamalla tavanomaiseen tapaan rakennuslupa- ja rakennuttamismenettelyt.

Kaupunginkirjastossa toivotaan sujuvaa menettelyä kaupunkilaisten opastamiseksi toimipisteisiin, kun pääkaupunginseudun yhteinen Internetin kautta käytettävä kirjastojärjestelmä mahdollistaa asiakkaille omatoimisen aineistojen varaamisen ja noutopaikka voi olla mikä tahansa pääkaupunginseudun yhteisen kirjastoverkon pisteistä.

Ongelmaksi ovat usein muodostuneet reittiopasteet kirjastoihin. Kaupunginkirjaston kokemuksen mukaan nykyinen käytäntö reitti- tai katuopasteen saamiseksi on erittäin monimutkainen. Lisäksi opasteen saamisen käytäntö vaihtelee eri kaupunginosissa.

21.1.2004

Vaikea on löytää esim. pääkirjastoon Itä-Pasilassa, jossa erilliset jalankulku- ja moottoriliikennetasot sekä suuret rakennusmassat lisäävät orientoitumisen hankaluutta. Pääkirjastotaloon on yritetty saada reittiopastusta ympäristön liikenneväyliltä ja julkisen liikenteen pysäkeiltä, mutta yhteistyöyritykset sekä kaupunkisuunnitteluviraston että rakennusviraston kanssa eivät ole tuottaneet tulosta.

Jotta saavutettaisiin aloitteessa toivottu kulttuuriresurssien parempi näkyvyys ja löydettävyyys, tulisi kaupungin hioa sujuvat opasteiden hankkimista koskevat sisäisen palvelun menettelytavat. Avainasemassa tässä ovat kaupunkisuunnitteluvirasto ja rakennusvirasto.

Aloitteessa mainittu Rikhardinkadun kirjasto on saamassa reittiopastuksen Esplanadin puistosta kevyenliikenteen kulkureitin jo olemassa olevaan suuntaviittaan.

Kaupunginkirjaston suurimmat toimipisteet sijaitsevat yleensä arvorakennuksissa, johon kirjasto alun perin on suunniteltu. Tällaisia ovat Rikhardinkadun kirjaston lisäksi Kallion ja Töölön kirjastotalot. Myös kantakaupungin ulkopuolelle rakennetut kaupungin pääkirjasto sekä alueelliset kulttuurikeskukset, Stoa, Kanneltalo, Malmitalo ja Vuotalo kirjastoineen ansaitsisivat tulla nykyistä paremmin opastetuiksi.

Kulttuuriasiainkeskus

Kulttuuriasiainkeskus yhtyy kaupunkisuunnitteluviraston sekä kaupunginkirjaston perusteluihin ja pitää hanketta erittäin kannatettavana. Suuressa osassa ehdotettua aluetta on nyt tai lähitulevaisuudessa työmaita, joiden yhteydessä ja alueen uutta profiilia luotaessa hanke olisi luontevaa toteuttaa. Useissa Helsingin kokoisissa eurooppalaisissa kaupungeissa vastaava kulttuuritalojen "kävelijämittakaavainen" viitoitus onkin toteutettu osana keskustan reititystä.

Kulttuurireitin merkitseminen voi olla monenlaista, joista yksinkertaisin on viitoitus joillain muusta katuinformaatiosta erottuvalla merkillä. Monessa eurooppalaisessa kaupungissa on käytetty esim. pienehköjä keltaisia viittoja, joihin on merkitty kohde ja joskus matkan pituus. Reitin voi suunnitella myös yhteistyössä taiteilijoiden, arkkitehtien tai maisema-arkkitehtien kanssa, jolloin merkitsemiseen voi liittyä muitakin elementtejä kuin viitoitus. Espoossa järjestettiin hiljan suunnittelukilpailu keskustaan luotavaa kulttuurireittiä varten. Myös Helsingissä voitaisiin harkita toteutusidealle suunnittelukilpailua.

**HELSINGIN KAUPUNKI
KULTTUURI- JA KIRJASTOLAUTAKUNTA**

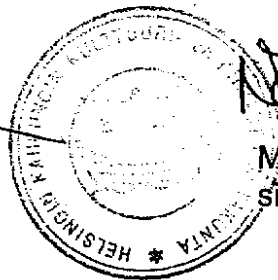
21.1.2004

Helsingin kaupunki soveltaa ns. **prosenttiperiaatetta**, jonka mukaan Helsingin kaupungin rakennuttamien rakennuksen tai rakenteiden kokonaiskustannuksista n. prosentti ohjataan taidehankintoihin. Rakennuksen suunnitteleva arkkitehti tai rakennusviraston projektinjohtaja kutsuu jonkun tai joitakin taiteilijoita yhteistyöhön yleensä jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa. Kaupungin taidemuseo toimii prosenttiperiaatteen toteutumisen valvojana sekä asiantuntijana taiteilijan valinnassa ja taideteoksen toteutuksessa. Periaatetta on sovellettu myös tien- ja maanrakennuksessa, puistoissa ja katualueilla, keskusta-alueilla mm. Mannerheimintiellä, Esplanadilla, Kampin torilla ja Hietaniemen torilla. Prosenttirahakäytäntö on Helsingissä toiminut hyvin.

Alueen valtaviin katu- ja puistoalueiden maanmuokkaukseen kohdistuvan budjetin prosenttiosuudesta voitaisiin ehkä toteuttaa mainitunlainen kilpailu ja toteutus.

Kulttuuri- ja kirjastolautakunta ehdottaa työryhmän perustamista ehdotetunlaisen "kulttuurikeskustan" toteuttamiseksi. Työryhmässä voisi olla ainakin esim. kaupungin taidemuseon, rakennusviraston, kiinteistöviraston ja kaupunkisuunnitteluviraston edustus. Kulttuuriasiainkeskus voi osallistua työryhmään koordinoitujen kulttuurikohteita ja niiden välistä yhteistyötä. Keskus ehdottaa, että hanke rajataan nyt vaan kuvailtuun kulttuurikeskustaan. Mikäli järjestelmästä saadaan hyvät kokemukset, sitä voidaan asteittain soveltaa myös muualle kaupungin alueelle.

Riitta Suominen
puheenjohtaja

Marja-Elina Tyrväinen
sihteeri

Pirkko Nyman/TB

29.1.2004

Kaupunginhallitus

Khs dnro	2003-2018/459
Strn dnri	
Saap./Anl.	30-01-2004

Kaupunginkanslian lausuntopyyntö 22.12.2003

VALTUUSTOALOITE HELSINGIN KULTTUURIKESKUSTAN
ESILLENOSTAMISEKSI

Khs 2003-2018/459

Matkailu- ja kongressitoimisto puoltaa Tero Tuomiston ja muiden valtuutettujen aloitetta ja toteaa sen kohdistuvan matkailun kannalta merkittävään ja jatkuvasti ajankohtaiseen kysymykseen matkailu- ja kulttuurikohteisiin opastamisesta.

Matkailupäällikkö on jäsenenä Nähtävyyksien merkitsemistyöryhmässä, joka on jo tehnyt oman lausuntonsa asiasta. Mainittu lausunto, jossa esitetään kokonaisvaltaisen informaatio-, opastus- ja viitoitusjärjestelmän luomista, vastaa täysin matkailu- ja kongressitoimiston näkemystä.

Nykyiset ratkaisut, infopylonit, karttataulut ja opasteet, perustuvat yksittäisten työryhmien tai eri tahojen yksittäiseen toimintaan. Tällä hetkellä kaupungin sisällä toimii mm. Ulkomainontaa selvittävä työryhmä. Kaupunkikohteiden valaistusta tutkinut työryhmä on julkistanut hiljattain raporttinsa. Nykyisessä katukuvassa vahvasti näkyvät kadunkalusteet ja opastekartat on tuottanut J. C. Decaux, jonka sopimuskausi umpeutuu pääosin vuonna 2008. Kaupallinen informaatiotulva kasvaa jatkuvasti ja juuri sen vastapainoksi olisi luotava laadukas, yhtenäinen ja kokonaisuutena hahmottuva opastus- ja viitoitusjärjestelmä.

Euroopan kaupungeissa löytyy erinomaisesti toimivia opastus- ja viitoitusratkaisuja. Merkittävät kohteet, aukiot rakennuksineen, jopa puistot, on varustettu informatiivisilla, paikan henkeen soveltuvilla opastus-tauluilla. Helsingissä esim. Senaatintorin arvokas kokonaisuus tulisi avata satunnaisellekin kulkijalle torin henkeä kunnioittavalla tavalla. Rautatientori rakennuksineen ja tulevaisuudessa Kampin alue ovat samantyyppisiä merkittäviä kohteita.

Kaupunkistrategiassaan Helsinki haluaa profiloitua luovuuden ja innovatiivisen osaamisen keskuksiksi. On tärkeää, että tämä pyrkimys vä-

Pirkko Nyman/TB

29.1.2004

littyy myös kadunkulkijalle, helsinkiläisille ja täällä vieraileville. Kaupunkikuvaa kunnioittava, informaatioteknologiaa hyödyntävä, yhtenäinen ja toimiva järjestelmä voidaan kehittää laaja-alaisen työryhmän yhteis-
ponnistuksena.

Matkailu- ja kongressitoimisto puoltaa esitettyä aloitetta ja kannattaa Nähtävyyksien merkitsemisryhmän esitystä laaja-alaisen, eri tahoista koostuvan työryhmän perustamisesta.

MATKAILU- JA KONGRESSITOIMISTO

Pirkko Nyman
Matkailupäällikkö

LIITE

Kaupunginkanslian lausuntopyyntö

M.Uusitalo

9.2.2004

Helsingin kaupunginhallitus
Kaupunginkanslian kirjaamo
PL 1
00099 HELSINKI

Khs dnro	2003-2018/459
Stn dnro	
Saap./Anl.	11-02-2004

Helsingin kaupunginkanslian lausuntopyyntö 2003-2018/459, 22.12.2003

Rakennusvalvontavirasto 23.12.2003, Dnro 38/2003

LAUSUNNON ANTAMINEN VALTUUSTOALOITTEESTA HELSINGIN KULTTUURIKESKUSTAN ESILLENOSTAMISEKSI

Kaupunginvaltuutettu Tero Tuomisto ja 11 muuta allekirjoittajaa ovat tehneet seuraavan valtuustoaloitteen:

"Helsingin keskustaan on vuosien varrella noussut sängen kiintoisa erilaisten kulttuurikeskusten ja -paikkojen sekä nähtävyyksien kokonaisuus Kiasmasta Eläintieteelliseen museoon, Amos Andersonin taidemuseosta Postimuseoon, Ateneumista ja Kansallisteatterista Ruotsalaiseen teatteriin, Lasipalatsista taidehalliin ja Tennispalatsiin, presidenttien ja runoilijoiden patsaista Rikhardinkadun monumentaaliseen kirjastorakennukseen jne. Alueella on lukuisia näyttelytiloja ja elokuvateattereita. Lisääkin ehkä tulee.

Kun Kampin alueen rakentaminen aikanaan loppuu ja liikkuminen helpottuu, voisi keskusta-alueen kulttuurikohteita ja nähtävyyksiä nostaa niin matkailijoille kuin meille kaupunkilaisillekin paremmin esille korttelien uumenista (esittein, opastein, lipun, viirein, suuntaviitoin, katuun maalatuin nuolin tai jalanjäljin tms.). Aihetta on sivuttu ennenkin, mutta se on syytä ottaa esille, kun hiljalleen jo aletaan valmistautua Kampin rakennustyön jälkeiseen elämään.

Esitämme selvitettäväksi millaisin yksinkertaisin, kohtuuhintaisin ja tehokkain keinoin voitaisiin kantakaupungin keskeisten kulttuurikorttelien nähtävyydet ja kohteet nostaa esille katukuvassa."

Rakennusvalvontavirasto esittää asiasta lausuntonaan kunnioitusten seuraavan.

Helsingin kulttuurikeskustan esille nostaminen on kannatettavaa. Tällainen tukisi paitsi asukkaiden tietoisuutta omasta kaupungistaan myös matkailijoiden tarpeita. On ilahduttavaa, että valtuuston jäsenet ovat

H:\Lausunnot\kulttuurikeskusta.doc

Postiosoite
Rakennusvalvontavirasto
PL 2300
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Käyntiosoite
Rakennusvalvontavirasto
Siltasaarenkatu 13
Helsinki 53

Puhelin
(09) 310 26339
Gsm/City
310 90339

Faksi
(09) 310 26207

Internet:
<http://www.rakvv.hel.fi>
Sähköposti
pentti.saavalainen@rakvv.hel.fi

M.Uusitalo

9.2.2004

kiinnostuneita kulttuurin tuomisesta näkyväksi osaksi kaupunkikuvaa ja haluavat edistää Helsingin kulttuurista luonnetta.

Kaupunki on jo aiemminkin pyrkinyt kiinnittämään huomiota opastuksessa erilaisten kulttuurilaitosten esilletuomiseen. Mm. ulkomainostauluihin sijoitetuissa karttatauluissa on esitetty keskustan tärkeimpien kulttuurikohteiden sijainti. Karttatauluissa on mainittu 26 yksittäistä kulttuuri- ym. kohdetta, esimerkkinä voi mainita Ateneum, Kansallismuseo, Kiasma, Suomenlinna jne.

Näitä tauluja täydentämään suunniteltiin aivan ydinkeskustaan 1990-luvun lopulla jalankulkuopastaulujen verkostoa, joiden avulla mm. matkailijat voisivat löytää eri kohteisiin ja terminaaleihin. Laitteita toteutui kuitenkin vain 9 kpl. Jalankulkuopastauluissa on otettu esille 32 yksittäistä kohdetta. Jalankulkuopastaulu koostuu ulkomainosyrittäjän laitteesta, jonka eteläpuolelle on sijoitettu opastaulu kohteineen ja jonka toisella puolella on kaupallinen ulkomainos. Opastaulujen verkostoa oli tarkoitus laajentaa ydinkeskustasta mm. Töölönlahden ympäri, mutta ulkomainonnan ja opastuksen yhdistäminen osoittautui liian vaikeaksi eikä verkoston laajentamiseen päästy.

Liikennelaitos osaltaan on pystyttänyt keskustaan infopyloneiden verkoston, jossa ohjataan matkailijoita mm. satamiin ja asemille.

Opastusta hoidetaan myös liikenneviitoin. Niissä ohjataan tällä hetkellä eri alueille esim. Kaivopuisto, Lauttasaari. Erilaiset ulkomaiset esimerkit ovat mielenkiintoisia vertailukohteita. Opastusta on hoidettu erilaisin viitoin. Mikäli viitta osoittaa esim. matkailukohteeseen on sen väri erilainen kuin liikenneopasteen. Viittajärjestelmän luominen matkailu- ja kulttuurikohteille olisi varsin edullinen vaihtoehto vaikkakin se lisäisi selvästi viittojen määrää kaupunkikuvassa ja tällöin mm. niiden kiinnitysjärjestelmää tulisi kehittää. Viittojen pohjavärien avulla tulisi selkeästi erottaa erilaiset kohteet (liikenneopasteet, kulttuurikohteet, kaupalliset kohteet).

Opastejärjestelmiä kehitettäessä tulee ottaa huomioon, että mikäli opasteita ja viittoja on liikaa, informaatio hämärtyy ja opasteet ja viitat muuttuvat kaupunkikuvaa häiritseväksi ja aiheuttavat sekaannusta.

Erittäin havainnollinen ja käytetty järjestelmä Keski-Euroopassa matkailu- ja kulttuurikohteiden tuomiseksi esille ovat kohteiden edessä olevat niistä kertovat taulut. Matkailija saa parhaimmillaan niistä mielenkiintoista tietoa rakennuksesta ja sen historiasta jo rakennuksen ulkopuolella liikkueensa. Suomessa jonkinasteinen ongelma on käytettävä kieli, joudumme käyttämään kahta kieltä, suomea ja ruotsia ja mahdollisesti pitäisi niiden lisäksi käyttää vähintään englantia. Tällaiset taulut

H:\Lausunnot\kulttuurikeskusta.doc

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Internet:
Rakennusvalvontavirasto	Rakennusvalvontavirasto	(09) 310 26339	(09) 310 26207	http://www.rakvv.hel.fi
PL 2300	Siltasaarencatu 13	Gsm/City		Sähköposti
00099 HELSINGIN KAUPUNKI	Helsinki 53	310 90339		pentti.saavalainen@rakvv.hel.fi

M.Uusitalo

9.2.2004

olisivat kuitenkin erittäin suositeltava tapa tuoda esiin kohteita kaupunkikuvassa.

Edullinen tapa kulttuurikeskustan esilletuomiseksi olisi keskustan lyhtypylväisiin kehitettävä viiri- tai lippujärjestelmä. Tällaiset viirit ovat jo arkipäivää muualla Euroopassa. Viirit sijoitettaisiin valaisinpylväisiin kulttuurirakennusten eteen ja lähistölle. Tämä vaatisi pylväisiin kevyet kiinnikkeet, joihin viirit pujotettaisiin. Järjestelmä olisi edullinen luoda ja siitä saataisiin kaupunkikuvaa piristävä ja näyttävä lopputulos. Järjestelmää voitaisiin käyttää laajemminkin esim. Mannerheimintiellä tai Kauppatorilla, jossa voitaisiin liputtaa kulttuuri- ja muista tapahtumista. Koska esimerkiksi Kauppatori on erittäin näkyvä ja keskeinen paikka saataisiin tällä järjestelmällä todennäköisesti erittäin hyvä lopputulos. Myös muut torit sopisivat kausittaiseen liputukseen. Viirijärjestelmän tulisi aina olla kausiluonteinen tai tapahtumakohtainen.

Erilaisten sähköisten informaatiojärjestelmien käyttöä tulisi hyödyntää. Mm. Lontoossa on kaduille sijoitettu informaatiopisteitä, joista saa tietoa kaupungin kulttuuritapahtumista, aikatauluista jne. Helsingin keskustassakin voisi olla mm. matkailutoimistossa, kahviloissa, kirjastoissa, Lasipalatsissa, terminaaleissa ym. paikoissa tällaisia informaatiopisteitä, joista asukkaat ja matkailijat voisivat hankkia tietoa kulttuuri-kohteista ja -tapahtumista.

Eri hallintokuntien laatimat esitteet keskustan kävelyreiteistä ja niihin liittyvistä kulttuurirakennuksista ja muista nähtävyyksistä ovat olleet erittäin varteenotettavia. Esitteitä on jaettu useilla kielillä. Monelle oma-toimiselle matkaajalle nämä ovat hyvä lähtökohta. Näiden ylläpitoa ja kehittämistä on syytä jatkaa.

Nähtävyyksien merkitsemistyöryhmä osaltaan on merkinnyt muistolaatoin kymmeniä kaupungin merkkirakennuksia ja -kohteita. Kaupungin museo on samalla kerännyt tiedoston sekä kaupungin pystyttämistä etä yksityisistä muisto- ym. laatoista.

Kulttuurirakennusten julkisivu- ja muu valaistus olisi eräs keino niiden näkyväksi tekemiseen pimeänä vuodenaikana. Äskettäin on juuri valmistunut Helsingin valot -raportti, jossa mm. suositellaan, että kaupungin omien kiinteistöjen julkisivuvalaistusta kehitetään. Pimeän ajan kaupungissa valaistus on loistava ja edullinen tapa tuoda kulttuurirakennuksia esille.

Kaupungilla on siis tällä hetkellä jo käytössä monenlaisia keinoja ja tapoja kulttuurikohteiden esille tuomiseen ja niihin opastamiseen. Osa käytössä olevista järjestelmistä on jo aikansa eläneitä ja niistä olisi syy-

H:\Lausunnot\kulttuurikeskusta.doc

Postiosoite
Rakennusvalvontavirasto
PL 2300
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Käyntiosoite
Rakennusvalvontavirasto
Siltasaarencatu 13
Helsinki 53

Puhelin
(09) 310 26339
Gsm/City
310 90339

Faksi
(09) 310 26207

Internet:
<http://www.rakvv.hel.fi>
Sähköposti
pentti.saavalainen@rakvv.hel.fi

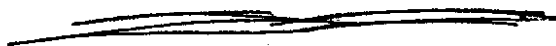
M.Uusitalo

9.2.2004

tä luopua, mutta osa olisi kehitettävissä eteenpäin kattavammaksi ja paremmin nykyajan erilaiset tarpeet huomioiviksi. Aluksi olisi syytä kar-
toittaa nykytilanne ja laatia sen jälkeen toimintastrategia.

Kaupungin eri hallintokuntien tulisi yhdessä luoda järjestelmä koor-
dinoidusti. Julkisessa tilassa olevan informaation määrää ei tulisi perus-
teettomasti lisätä vaan pyrkiä tasapainoiseen kokonaisuuteen. Samalla
tulee huomioida myös kaupallinen mainonta. Euroopassa ulkomainon-
talaitteista osa on pelkästään kulttuuria palvelevaa. Esimerkiksi Parii-
sissa pyöreihin ulkomainostorneihin saa sijoittaa vain kulttuurimainon-
taa samoin kuin lehtikioskeissa oleviin mainospintoihin eli puhtaasti
kaupallinen ulkomainonta on rajattu näiden välineiden ulkopuolelle.
Tukholmassa taas pylvästaulut on varattu ainoastaan kulttuurimainon-
nalle. Yleensä Euroopassa kulttuurimainonnan osuus katukuvassa on
helsinkiläistä näkyvämpi. Olisikin syytä pohtia tulisiko Helsingissäkin
kulttuurimainonnan näkyvyyttä lisätä.

Rakennusvalvontavirasto puoltaa Helsingin kulttuurikeskustan esille
tuomista ja esittää, että kaupunginhallitus perustaisi työryhmän vie-
mään hanketta eteenpäin.

Lauri Jääskeläinen
v. virastopäällikkö

Juha Pulkkinen
yliarkkitehti

Kauppatorin kukkatorin inventointi

Helsingin Kauppatorin kukkatorin eli Havis Amandan lähiympäristöä hallitsevat korkeat valaisinpylväät, raitiovaunuliikenteen johdinpylväät ja johtimet sekä suuret, katujen yli viritetyt tieliikenneopasteet ja liikennemerkit. Kaikki edellä mainitut metallirunkoiset rakenteet on kuitenkin maalattu samalla vaaleanharmaalla sävyllä, mikä hieman rauhoittaa kokonaisuutta. Useista risteyksistä ja raitiolinjoista johtuen kukkatorin ympäristössä on lukuisia liikennevaloja, mutta pääosa valoista on kiinnitetty edellä mainittuihin pylväisiin. Myös liikennemerkkejä ja mainospintoina toimivia roskiksia on kiinnitetty kookkaiisiin valaisinpylväisiin. Erillisten liikennevalo- ja liikennemerkkipylväiden määrä on näin saatu minimoitua. Kaikki varsinaiset liikennevalopylväät ovat kuitenkin epäsiistejä sinkittyjä pylväitä ja valojen ja liikennemerkkien kiinnityksessä on käytetty useita eri kiinniketyyppejä. Kukkatorin etelä- ja itäreunalla sijaitsevat raitiovaunukatokset ovat Helsingin omaa, vihreärunkoista mallia. Katosten ympäristöön on kasattu lukuisia erilaisia ja erikokoisia teknisiä kaappeja, jotka ovat ulkoasultaan epäsiistejä. Eteläesplanadin ja Unioninkadun kulmassa seisoo JCDecaux'in pyöreä mainostorni, joka hallitsee näkymää torin lounaiskulmalla. Kyseinen paikka on kuitenkin ollut jo vuosikymmeniä mainospylväälle varattu paikka, sillä pyöreä mainospylväs näkyy jo 1949 otetussa valokuvassa. Kesäisin kukkatorin eteläreunassa seisoo lisäksi jäätelökioski, joka arkkitehtuuriltaan edustaa nuorinta helsinkiläistä tyyppikioskia.

Varsinaisia jalankulkuopasteita ei kukkatorilta löydy. Näkyvimpiä opasteita ovat Eteläesplanadin ja Unioninkadun ylle viritetyt kookkaat, autoilijoiden ohjaamiseen tarkoitetut liikennemerkit. Lähin kevyen liikenteen opasteita sisältävä opaspylväs löytyy Kolera-altaan kulmalta, Etelärannan itäpuolelta. Tähän yhteen pylvääseen on koottu kaikki pyörätien osoittavasta liikennemerkestä, jalankulkijoita ohjaavista liikennevaloista sinivalkoisiin kevyenliikenteen viitoihin ja ruskeavalkoisiin retkeily- ja pyöräilyreititviitoihin, joita on yhteensä kahdeksan kappaletta. Nämä kaikki on kiinnitetty sinkittyyn pylvääseen erilaisin kiinnikkein ja jatkovarsien avulla. Lopputulos on erittäin sekava ja epäsiisti. Kukkatoria lähinnä oleva jalankulkijoille tarkoitettu opaste, iso katumainostaulu karttoineen seisoo Eteläesplanadin ja Etelärannan kulmassa jalkakäytävällä. Mitään muuta opastusta kulttuurikohteisiin ei ole vaikka jalankulkuetäisyydellä sijaitsevat Helsingin empirekeskusta, Uspenskin katedraali ja Esplanadin puisto veistoksineen sekä Kaivopuisto ja Suomenlinnan lauttalaituri.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kukkatori on luonteeltaan liikenneväylien väliin jäänyt kivetty läpikulku- ja torivyöhyke. Toria itsessään ei ole kuormitettu liikennemerkkiviidakoksi, mutta sille avautuvia näkymiä hallitsevat suuret autoilijoille tarkoitetut liikennemerkkitaulut, lukuisat liikennevalot ja raitiovaunupysäkit katoksineen. Kukkatorin historiallista valtiatarta Havis Amandaa ei aukion toiminnoissa ole huomioitu niin, että siitä muodostuisi torille luonnetta antava ja sitä kokoava keskus. Päinvastoin veistos altaineen on ikään kuin unohdettu kaiken muun taustalle. Samaan tapaan myös kukkatorille eksoottinen jalankulkija on unohdettu auto- ja raideliikenteen keskelle ilman opasteita.

Kuvat Kajsa Lybeck

Kuva Anne Salminen

Kuvat Kajsa Lybeck

KUVIA KÄYTTÖSSÄ OLEVISTA OPASTEISTA JA NYKYTILANNEKUVIA HELSINGISTÄ

Karttataulut

Kuvat Marjatta Uusitalo

Iso karttataulu

Helsingissä isoihin katu-mainostauluihin on sijoitettu opaskarttoja. Karttatauluja on keskustassa 25 kpl. Taulun toisella puolella on mainos.

Karttataulun koko on noin 1200 x 1700 mm. Kartassa on esitetty koko kantakaupunki Käpylään saakka, kadunnimiluettelo suomeksi ja ruotsiksi sekä 26 kpl yksittäistä matkailukohdetta kolmella kielellä.

Laite on valaistu ja väriltään vihreä. Järjestely on osa ulkomainosoppimusta.

Pieni karttataulu eli jalankulkuopastaulu

kuvat Marjatta Uusitalo

Keskustassa on yhdeksän jalankulkuopastaulua eli pientä katumainoistaulua. Taulu on malliltaan samanlainen kuin iso katumainostaulu ja kooltaan n. 800x1200 mm. Taulu on sijoitettu kadulle siten, että kartta on taulun eteläpuolella, jolloin alue on helposti hahmotettavissa.

Jalankulkuopastaulussa on esitetty paikan nimi (esim. Ruotsalainen teatteri), kaupungin karttavinjetti, keskustan kartta ja 32 kpl yksittäistä matkailukohtetta sekä laivaterminaalit kolmella kielellä.

kuvat Marjatta Uusitalo

Liikennemerkkit ja liikenteenohjauslaitteet

Kevyen liikenteen viitat

Tieliikenneasetuksen mukaista kevyen liikenteen viittaa (sininen pohja – valkoinen teksti) käytetään yleensä erillisten jalankulku- ja pyöräilyliikenteen reittien opastuksessa. (Tiehallinto, yleisohjeet liikennemerkkien käytöstä).

Osoiteviitat

Nähtävyydet

Tiehallinnon uusimmat kulttuurikohdeopasteet

Museo tai historiallinen kohde

Muu nähtävyys

Maailmanperintökohde

kuvat Marjatta Uusitalo

Tieliikenneasetuksen mukaisen kevyen liikenteen viitan käyttöä on voimakkaasti lisätty viime vuosina Helsingin keskustassa. Lopputulos ei ole ollut onnistunut kaupunkikuvan kannalta:

Viittoja on ollut vaikea sijoittaa suoraan tai osoittamaan oikeaan suuntaan. Viittapylväät ovat vinossa ja kun pylväässä on usein muitakin liikenteenohjauslaitteita tai liikennemerkkejä, on viitat jouduttu sijoittamaan erilaisten jatkovarsien varaan, mikä lisää epäonnistumisen vaikutelmaa.

Viittojen opastuksellinen merkitys on varsin kyseenalainen monin paikoin.

Helsingissä toteutettu kevyen liikenteen viitoitus tuottaa sekavaa kaupunkikuvaa.
Kuvat Marjatta Uusitalo

Esplanadin kevyen liikenteen viitoitusta. Viitoja on runsaasti ja osa viitoista on valtakunnallisen pyöräilyreitistön viitoja, joiden sisältöä jalankulkija ei hahmota (mm. numeroinnit).
Kuvat Arja Saaristo-Wahlberg

Helsingin keskustan liikenneportaalit eivät sovi "kulttuurikeskustan" arvoon. Kuvat Marjatta Uusitalo

Kadunnimikilvet

Kilpien asennuspylväät vaativat pikaista kohennusta. Kuvat Marjatta Uusitalo

Alumiininen litteä ja iso kadunnimikyltti vääntyy helposti. Kuvat Marjatta Uusitalo

Satamien, terminaalien ja sisääntuloteiden kartta- ja tiedotustaulut

Opaskartta Helsingin rautatieasemalla. Kuva Teija Mononen

Rautatienraidan opastuspiste, HKL:n ja YTV:n kartoja

Kuvat Marjatta Uusitalo

Kuvat Marjatta Uusitalo

Helsingin kaupungin liikennelaitoksen opastusta Asema-aukiolla

Olympiaterminaalin opastauluja

Kuvat Marjatta Uusitalo

YTV:n opaskartta ja HKL:n aikatauluinformaatio Länsterminaaln sisääntulossa. Oikealla City-opaskarttateline.

Alueiden sisäiset viitoitus- ja opastusjärjestelmät

Seurasaari

Ilmoitus- ja opastaulu Seurasaaren sillalla.

Kuvat Erja Mehto

Museoviraston ylläpitämiä Seurasaaren ulkoilumuseon opastauluja.

Suomenlinna

Ilmoitustaulu Suomenlinnaan saavuttaessa. Kuvat Marjatta Uusitalo

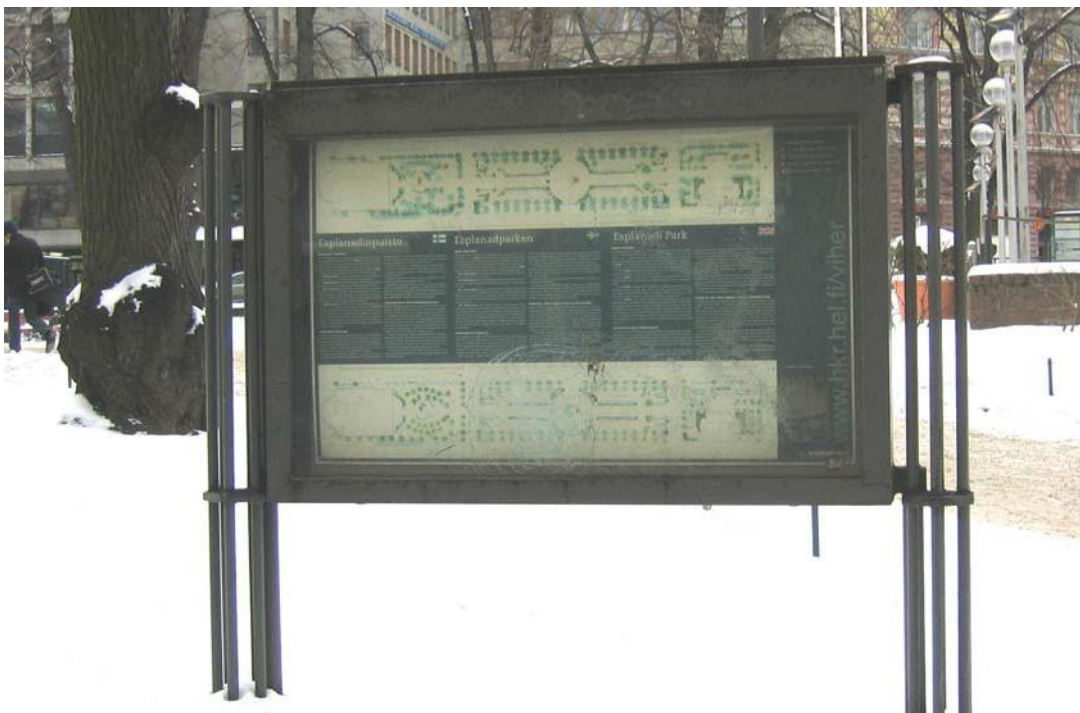
Suomenlinnan opastusjärjestelmä. Kuvat Marjatta Uusitalo

Alueiden ja hallintokuntien kohdeopasteet

Kantakaupungin puistot

Rakennusviraston toteuttama ja ylläpitämä Vanhan kirkkopuiston historiasta ja kasvistosta kertova opastaulu. Ylläpito on ongelmallinen. Opastaulut haalistuvat nopeasti ja kosteus tiivistyy sisälle. Kuva Teija Mononen

Esplanadin puiston opastaulu. Selkäpuoli on tyhjä. Kuva Marjatta Uusitalo

Helsingin Satama

Helsingin sataman kohdetauluja, joissa kerrotaan alueen historiasta. Kuvassa Linnanlaituri. Kuvat Marjatta Uusitalo

Sofiankadun katumuseon opastaulu. Kuva Erja Mehto

Kulttuuriasiainkeskuksen ylläpitämä Esplanadin lavan ilmoitustaulu. Kuva Pekka Mäkelä

Vanha kirkkokuisto

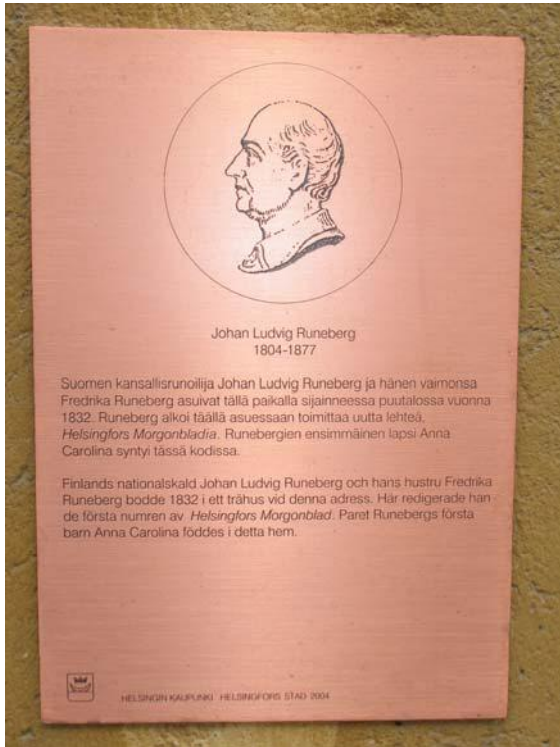

Vanhan kirkon ilmoitus- ja infotaulu, jota ylläpitävät yhdessä Helsingin tuomiokirkkoseurakunta ja Helsingfors norra svenska församlingen. Kuvat Erja Mehto

Yksittäiset ja yksityiset opasteet

Nähtävyyksien merkitsemistyöryhmän muistolaatat

Johan Ludvig Runebergin muistolaatta. Kuva Anne Salminen

Tulli- ja pakkahuoneen seinälaatta. Kuva Marjatta Uusitalo

Kaupungin taidemuseon veistosopastus

Hietalahden ympäristötaideteoksen Olo n:o 22 kyltti.
Taiteilijat Pasi Karjula ja Marko Vuokola, 2000. Kuvat Teija Mononen

Paavo Nurmen patsas. Taiteilija Wäinö Aaltonen. Kuvat Teija Mononen

Museoiden omat opasteet

Historiallisen rakennuksen infotaulu: Sederholmin talo. Kuvat Teija Mononen

Kuva Kajsa Lybeck
Ateneumin taidemuseon
bänderollit Rautatienpuolen
julkisivussa.

Ateneumin taidemuseon
opastusta: Rautatienpuolen
sisäänkäynti. Kuva
Erja Mehto

Nykytaiteen museo Kiasman banderollit. Kuva Marjatta Uusitalo

Nykytaiteen museo Kiasman Ars 06 –näyttelyn näyttelykohtainen info. Kuva Erja Mehto

Amos Anderssonin taidemuseon katubanderollit. Banderollit ovat katutilassa liian kookkaita.
Kuva Erja Mehto

Taidehallin sisäänkäynnin banderollit.
Kuva Kajsa Lybeck

Ruotsalaisen teatterin ulkomainos.
Kuva Marjatta Uusitalo

Suomen kansallisoopperan infotaulut. Kuva Marjatta Uusitalo

Korttelikyltit

Kuvat Marjatta Uusitalo

Esimerkkejä Helsingin keskustan eläinaiheisista korttelikylteistä.

Sähköinen opastaminen

Elektroniset tiedotustaulut

Elektroninen tiedotustaulu Lasipalatsin ja Forumin välissä. Näyttötaulun koko on n. 1700 x 2300 mm. Taulu on osa ulkomainosopimusta. Kuva Marjatta Uusitalo

KULTTUURIOPASTEET TYÖRYHMÄN MATKARAPORTTI

Belgia 22.-26.2.2006

Matkan tarkoituksena oli tutustua Brysselin, Namurin ja Tournain keskustojen jalankulkuopastejärjestelmiin ja selvittää järjestelmien suunnittelu- ja hankintaprosesseja, kustannuksia sekä opasteiden huollon järjestämistä. Lisäksi tutustuttiin Bruggeen ja Ghentiin, joiden opastejärjestelmät edustavat perinteisempää opastustapaa.

BRYSSEL

Brysselin vierailijamäärät ovat kasvaneet EU:n myötä. On tärkeää, että kaupungilla on toimiva opastusjärjestelmä. Työryhmä tapasi matkailupäällikön ja muita virkamiehiä matkailutoimistossa ja osa ryhmästä vieraili myös kaupungintalolla teknisen toimen virkamiesten kutsusta.

Brysselin keskustan muotoilultaan ja värykseltään yhtenäinen opastejärjestelmä käsittää viitoitukseen perustuvat jalankulkuopasteet ja liikenneopasteet, museoiden ja muiden kulttuurikohteiden edustalle sijoitetut opastaulut sekä kaupungin kaikkien museoiden ulkopuolelle pystytetyt viirit.

Näiden lisäksi käytetään vielä perinteisiä opaskarttatauluja, jotka kuuluvat JCDecaux:n ulkomainosjärjestelmään.

- **Jalankulkuopasteet** (127 kpl) muodostuvat matalaan pylvääseen (h=3,9 m) kiinnitetyistä viitoista ja kartta- ja infotauluista. Pylvään yläpäässä on tunnisteos, jossa on kyseisen korttelin tai alueen nimi. Pylväiden alaosa on valurautaa ja varustettu kaupungin logolla. Pylväissä on tarttumaton rakeinen pinnoite. Viitat ovat valualumiinia, tekstit ja symbolit kaiverrettuja. Tekstit ovat viitoissa kahdella kielellä (hollanti, ranska). Opastaulut ovat emaloituja ja niissä on turisti-informaatiota ja eri mittakaavaisia karttoja.
- **Liikenneopasteet** ovat korkeisiin pylväisiin kiinnitetyjä viittoja. Kaupungin logolla varustettu pylväiden jalkaosa on valurautaa. Teksti on korkeampaa kuin jalankulkuopasteissa ja kahdella kielellä (hollanti, ranska). Ajoradan ylle ulottuvia liikenneportaaleja ei Brysselin keskustassa ollut lainkaan.
- Museoiden ja muiden **kulttuurikohteiden opastaulut** ovat matalaan tolppaan kiinnitetyjä kapeita emaloituja tauluja, joissa on useimmiten tekstiä kummallakin puolella. Tekstit ovat neljällä kielellä (hollanti, ranska, saksa, englanti). Taulun alareunassa on kohteeseen liittyvä kuva.
- Museoiden ulkopuolelle vihreisiin pylväisiin (h=7 m) kiinnitetyt **viirit** ovat lasikuituvahvisteista muovia ja niissä on kyseisen museon nimi ja punavihreä väritys.

Opastejärjestelmän pylväiden ja viittojen perusväri on Brysselin kaupungin kadunkalusteiden vihreä RAL 6012, emaloitujen opastaulujen väri on vihreä RAL 6009 ja pylväiden päissä olevan tunnisteosan väri on punainen RAL 3001. Puistoissa tunnisteos on vihreä. Tekstit ja kartat ovat valkoisia.

Puna-vihreä väritys perustuu Brysselin kaupungin historiallisiin väriin.

Brysselissä kiinnitti myös huomiota se, että keskustan liikennemerkkien kannatinpylväät ja liikennemerkkien taustat kiinnikkeineen olivat samaa Brysselin vihreää sävyä. Liikennemerkkit olivat monin paikoin pienikokoisia. Merkkien määrää oli pyritty vähentämään.

Opastusjärjestelmän uusiminen oli Brysselin kaupungin aloite. Vuonna 1996 järjestetyn tarjouskilpailun voitti EO Design.

Suunnittelu kesti 2 vuotta ja siihen osallistui EO Designin toimistosta 5-10 henkeä. Kaupunki listasi opastettavat kohteet ja EO Design laati opasteiden sijoitus suunnitelman. Laadittiin sijoituskartta, jolla keskusta jaettiin 9 alueeseen, joille merkittiin opastettavat kohteet. Alueet jaettiin edelleen noin 400x400m ruudukoihin, joiden avulla määriteltiin opasteiden sijoituspaikat niin, ettei syntyisi katvealueita.

Opastusjärjestelmä on otettu kokonaisuudessaan käyttöön vuonna 1999, sen pystyttäminen kesti 1-1,5 vuotta. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat

3,5 milj. € Opastejärjestelmän oikeuksista käydään kiistaa.

Brysselin kaupunki muodostuu keskustasta (City of Brussels) ja 18 alueesta (districts). Jokainen alue osallistui opastejärjestelmän kustannuksiin, vaikka järjestelmä toteutettiin vain keskustassa. Opasteita on yhteensä 300 kpl noin 30 km² alueella. Ainoastaan museoiden opastaulut ja viirit toteutettiin koko kaupungin alueella. Brysselissä on aktiivinen museoyhdistys, johon kaikki kaupungin 82 museota kuuluvat.

Opastejärjestelmällä on useita toimittajia ja opasteiden valmistus kilpailutetaan. Emaloidulle tauluille löytyy 3-4 valmistajaa.

JCDecaux:lla on huoltosopimus opasteista vuoteen 2014 saakka. Viirejä ei ole tähän mennessä huollettu lainkaan, niistä kaupungilla oli huoltosopimus tekeillä. JCDecaux vastaa myös pysäkkikatoksien huollosta ja maksaa kaupungille korvausta niiden mainostuloista.

Brysselin kaupungin teknisen toimiston ja matkailutoimiston mukaan opastusjärjestelmä toimii hyvin. Museot ovat tyytyväisiä viirein toteutetusta näkyvyydestä. Viirien materiaalia ei kuitenkaan pidetä onnistuneena. Kaupunki on joutunut kehittämään ja parantamaan erityisesti viittojen teknisiä ominaisuuksia ilkivaltaisen vääntelyntestämiseksi.

Brysselin keskustan opastejärjestelmä erottuu kaupunkikuvassa selkeästi omana hyvin havaittavana kokonaisuutenaan yhtenäisen muotokielensä ja värityksensä ansiosta. Punainen tunnisteosa pylväissä erottuu kauas ja viestittää saatavilla olevasta informaatiosta. Suunnistaminen järjestelmän avulla on pääsääntöisesti helppoa, mutta jalankulkuviittoihin liittyvät valko-vihreät karttataulut eivät ole erityisen selkeitä ja orientoitumista helpottavia.

NAMUR

Namur on Vallonian alueen pääkaupunki. Sen asukasluku on 100 000.

Namurin kaupungin eri toimialojen virkamiehet esittelivät opastejärjestelmää työryhmälle kaupungintalolla.

Kaupungissa laadittiin ensin "mobility plan", jossa noin 1 km²:n laajuinen keskusta-alue rauhoitettiin läpikulkuliikenteeltä. Keskustan kehätieltä laadittiin autoilijoille opastus parkkihalliin, ja sieltä edelleen opastus julkisiin kulkuneuvoihin (bussit, shuttle-boats jokien yli). Pysäköintiloista voi vuokrata polkupyöriä.

Keskustan opastejärjestelmä perustuu erilaisiin opastetauluihin, järjestelmään ei sisälly perinteisiä viittoja.

- **Jalankulkuopastus** on toteutettu yksi- tai kaksiosaisin opastauluin. Taulut ovat emaloituja kuten Brysselissä, mutta kartat ja tekstit on painettu vinyylikalvolle. Kaksiosaisen taulun suuremman osion toisella puolella on Namurin keskustan kartta teksteineen ja toisella koko kaupungin kartta. Pienemmässä taulussa on opastus tekstein ja nuolin. Tekstit ovat ranskaksi. Tauluissa on kivijalusta ja teräksinen kannatinpylväs.
- Museoiden ja muiden **kulttuurikohteiden opastaulut** ovat kivijalustaisia emaloituja tauluja ja/tai seinälaattoja. Tekstit ovat neljällä kielellä (ranska, hollanti, saksa, englantti). Opastauluissa on myös aiheeseen liittyvä kuva.

Taulujen väri on tumma siniharmaa (Namurin kaupungin väri), jalustat ovat vaaleanharmaata mattahiottua luonnonkiveä. Kannatinpylväät ovat vaaleanharmaita tai keskustaa reunustavien jokien värikoodin mukaisesti toiselta puolelta sinisiä ja toiselta punaisia. Tekstit ovat valkoisia. Jokien ja kortteleiden värikoodit kartoissa ja niihin liittyvissä teksteissä helpottavat orientoitumista.

Projekti käynnistyi vuonna 1999 ja jatkuu vuoteen 2010 saakka. Jalankulkuopasteita on asennettu 100 kpl ja ne valmistuivat noin 4 vuotta sitten.

Järjestelmä oli toteutuskustannuksiltaan Brysselin järjestelmää edullisempi.

EODesign suunnitteli opasteet ja laati sijoitussuunnitelman, jonka virkamiehet tarkistivat.

Opasteisiin on kohdistunut vain vähän vandalismia. Vinyylikalvot ovat kuitenkin ilkivallalle herkkiä, pinnan pystyy rikkomaan raaputtamalla. Opasteiden huollosta vastaa "urban furniture department". Huolto suoritetaan joka toinen kuukausi.

Namurin opastejärjestelmä on keskustan mittakaavaan suhteutettu ja ilmeeltään yhtenäinen ja tunnistettava.

TOURNAI

Tournain asukasluku on 68 000. Matkailu on kaupungille tärkeää, Tournaisissa käy vuosittain 300 000 matkailijaa. Työryhmä tapasi kaupungin edustajia kaupungintalolla ja tutustui myös matkailutoimistoon. Matkailupäällikkö osallistui opastuksen esittelyyn kävelykierroksella.

Kaupunki sai vuonna 1994 EU:n rahoitusta, joka suunnattiin matkailun edistämiseen. Lisäksi Vallonian alue avusti hanketta. Projekti alkoi vuonna 1995 historiallisen keskustan kunnostuksella ja päättyi opasteiden valmistamiseen vuonna 2005. Opastusjärjestelmä rajoittuu vain vanhaan keskustaan, jossa on yksi opastettu reitti, mutta sitä on tarkoitus laajentaa koko keskustan alueelle ja koskemaan myös liikenneopasteita.

Tournain opastejärjestelmä on saanut "Awards Sign Design Society"- palkinnon vuonna 2005. Järjestelmän on suunnitellut EODesign.

Opastejärjestelmä käsittää pylväsviitoitukseen perustuvan opastuksen, erilaisia opastetauluja ja pylvään varaan asennettuja pienoisveistoksia.

- **Jalankulkuopasteiden** rungon muodostavat ipe-puiset käsittelemättömät pylväät, jotka ovat kauniisti harmaantuneet. Pylväisiin asennetut viitat ovat luonnonvärisiksi eloksoitua alumiinia. Viittoihin on kiinnitetty molemmiin puolin hdf-levylle painetut tekstiosiot. Hdf-levy on tummansininen ja teksti valkoinen. Pylväiden päässä on ipe-puiset pallot. Viittoja on toteutettu noin 50 kpl.
- **Kulttuurikohteiden opastetaulut** ovat metallirunkoon kiinnitettyä hdf-levyä, johon on laminoitu kohteesta kertovat kuvat ja teksti. Tauluja on sekä pystysuoraan että lähes vaakatasoon asennettuja. **Seinätaulut** ovat Namurin tapaan emaloituja. Kaupungintalokorttelin alueella on ilmeeltään muista opasteista poikkeavia emalotu- ja betonijalustaisia opastetauluja, joiden kuvat ja tekstit ja värilliset kartat oli painettu vinyylikalvoille.
- **Veistospylväät** ovat samaa ipe-puuta kuin viittojen pylväät, veistokset ovat pronssia. Pylväitä on toteutettu kaupungin keskustan alueella 15 kappaletta. Pylväät on sijoitettu opastettavien kohteiden eteen. Pylväiden päissä on kyseistä kohdetta kuvaava figuuri, joka osoittaa kohteen suuntaan. Veistokset on suunnitellut taiteilija Christine Jongen ja ne on tarkoitettu valaistua LED-valoin.
- Lisäksi järjestelmään sisältyy **viirejä**. Keskusaukion varren uudelleen rakennettujen kiltatalojen seiniin on kiinnitetty värikkäät kiltujen viirit.
- Keskustan alueella on myös muutama Clear Channelin **karttataulu**.

Opastejärjestelmän perusvärit ovat tummansininen ja okrankeltainen sekä harmaa jalustoissa ja pylväissä. Laminoitujen taulujen pohjaväri on okrankeltainen ja emaloitujen taulujen tummansininen. Kiltatalojen viirien pohjaväri on tummansininen, okrankeltainen tai viininpunainen.

Viittojen kieli on ranska, muut opasteet ovat neljällä kielellä.

Järjestelmän toteuttaminen maksoi 620 000 €

Opasteisiin kohdistuu runsaasti ilkkivaltaa, osin kaupungissa viikonloppuisin juhlien ranskalaisnuorten toimesta. Kaupunki suorittaa huollon, mutta Vallonian alue osallistuu kustannuksiin.

Viitoitusjärjestelmä on hillityltä sini-harmaalta värykseltään kaupunkikuvaan sulautuva. Voimakkaasti ympäristöstään erottuvat keltapohjaiset opastetaulut ja etenkin hauskat veistospylväät toimivat hyvin tällä suhteellisen pienellä alueella. Rungas toistaminen veisi niiltä tehon. Yhteisenä tekijänä järjestelmän osilla on ipe-puinen pylväs. Kiltujen kookkaat ja värikkäät viirit varastavat liikaa huomiota keskusaukiolla ja ovat ristiriidassa kaupungin punavalkoisten viirien kanssa.

GHENT BRUGGE

Työryhmä tutustui kohteisiin omatoimisesti. Kaupunkien jalankulkuopastus oli toteutettu perinteisin keinoin vaatimattoman viitoitusjärjestelmän ja opaskarttataulujen avulla. Lisäksi oli saatavilla karttoja kaupunkien kioskeista ja rautatieasemilta. Opasteet eivät muodostaneet yhtenäistä kokonaisuutta. Kulttuurikohteilla ei ollut omia opastetauluja.

Opastuksen puutteellisuudesta huolimatta kulttuurikohteiden löytäminen oli jokseenkin helppoa kartan avulla varsinkin Bruggen kaupungin laajuudeltaan pienemmässä keskustassa. Bruggen kaupungintalon aula toimi yleisölle avoimena informaatiotilana, jossa kaupunkia esiteltiin mm. videoiden avulla.

Ghentissä uuden opastejärjestelmän laatiminen oli vireillä. Opastuksen väreiksi oli sovittu keltainen ja harmaa.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Brysselissä, Namurissa ja Tournaisissa jalankulku- ja kulttuuriopasteiden yhtenäinen huolella suunniteltu ilme viestii, että kaupungit välittävät asukkaistaan ja vierailijoistaan ja arvostavat kulttuurikohteitaan. Kaupunkikalusteiden yhtenäinen ja huoliteltu ilme kohottaa aina kaupungin imagoa.

Kunkin kaupungin opastus oli suunniteltu kaupungin mittakaavaan ja kaupunkikuvaan sopivaksi. Tournain järjestelmä oli erittäin omaleimainen, mutta pienellä alueella toteutettuna positiivisen vaikutelman antava. Namurin järjestelmä oli vaatimattomin, mutta toimiva ja viimeistelty. Brysselin järjestelmä oli pisimmälle viety ulottuessaan liikenteenohjaukseen saakka ja sopiva toteutettavaksi suuressa mittakaavassa.

Opastusta oli saatavilla myös matkailutoimistoista karttojen ja esitteiden muodossa. Brysselissä oli tehty näppäriä taskukokoisia kartongille painettuja eri kaupunginosien kävelykarttoja. Kartat ja jalankulkuopasteet täydensivät toisiaan. Brysselin matkailutoimiston verkkosivuilta on lisäksi ladattavissa MP3-soittimeen maksullisia (€5) opastettuja kaupunkikiertoja eri kielillä.

www.brusselsinternational.be

Tournain kaupungin matkailutoimistossa ja Bruggen kaupungintalon aulassa toimivassa infotilassa oli hyödynnetty multimedia-tekniikkaa kaupunkien esittelyssä.

Opastejärjestelmät olivat pääosin hyvin huollettuja lukuun ottamatta Brysselin museoviirejä, joiden huoltosopimus oli vasta tekeillä.

Valituissa materiaaleissa oli sekä hyviä puolia että heikkouksia. Emaloituista tauluista lähtevät töhryt ja tarrat helposti pois, mutta ne ovat kalliita toteuttaa ja arkoja kolhuille. Koko taulu on vaihdettava informaation muuttuessa. Vinyylikalvot ovat hinnaltaan edullisempia ja helposti vaihdettavia informaation vaihtuessa, mutta myös naarmuttamiselle ja rikkomiselle alttiita. Kovapintainen laminoitu hdf-levy on kestävä ja helposti puhdistettavissa. Tarrojen liimaaminen opasteisiin ja liikennemerkkeihin vaikutti olevan kohteissa ongelma. Brysselissä olikin opasteiden tolppiin kehitetty tarttumaton maalipinta. Viittojen kiinnityksessä oli puutteita, niitä oli ilkeittäisesti käännelty. Vaaleat betoni- ja luonnonkivijalustat opastetauluissa likaantuvat ja kolhiintuvat.

Brysselin hillityn tyylikkään järjestelmän karttataulut eivät olleet jalankulkijan kannalta kovinkaan informatiivisia ja orientoitumista helpottavia.

Esteettömyyttä ei tutkituissa järjestelmissä ollut erityisemmin otettu huomioon.

Opastejärjestelmää suunniteltaessa on lähdettävä kunkin kaupungin tarpeesta. Mitään järjestelmää ei voi kopioida suoraan muualta, mutta muiden kohteiden hyvistä esimerkeistä ja myös tehdyistä virheistä voi ottaa oppia.

Opastejärjestelmän on oltava toimivuuden ja kaupunkikuvaan sopivuuden lisäksi kestävä, muunneltava ja helposti huollettava. On tärkeää huolehtia laitteiden ylläpidon rahoituksesta ja määrittellä vastuut jo ennen järjestelmän käyttöönottoa. Huolto on järjestettävä tehokkaaksi ja kattavaksi, huoltoon tulee sisällyttää myös opastuksen sisällön päivittäminen. Huoltamattomana hyvinkin järjestelmä menettää merkityksensä.

MATKALLA TAVATUT VIRKAMIEHET JA SUUNNITTELIJAT

BRYSSEL

Andre Wrijdaghin, matkailupäällikkö
Nico Raemdonck, insinööri, johtaja, Ville de Bruxelles
Bernard van Nuffel, Chef de Cabinet, Ville de Bruxelles
Puistojen ja katujen ylläpitovastaavat
Jaques Bodelle, EODesign
Michel Husson, EODesign

NAMUR

Christian Vanderwinnen, matkailupäällikkö
Nathalia Dereme, liikennesuunnittelija
Helene Gheur, tiedottaja
Natacha Straus, projektipäällikkö N.E.W.

TOURNAI

Claude Michez, apulaiskaupunginjohtaja
Thierry Lesplingart, apulaiskaupunginjohtaja
Dimitri Kajdanski, Attache Culturel

12.3.2007

Brysselin esimerkkejä

Opasteviitoja, katupylväitä

Liikenneopaste Brysselin katukuvassa.
Kuva Arja Saaristo-Wahlberg

Lähikuva liikenneopasteesta.
Kuva Pekka Mäkelä

Jalankulkua ja liikennettä opastavat viitoitukset Brysselin katukuvassa. Ajoradan päälle ei ole ripustettu liikennemerkkejä eikä liikenneportaaleja. Kuva Arja Saaristo-Wahlberg

Brysselissä jalankulkijoiden opasteisiin on liitetty myös eritasoisia karttoja. Yhteen opaspylvääseen on saatu liitettyä runsaasti viittoja, jotka opastavat niin kaupungin erilaisiin kulttuurikohteisiin, liikenteellisiin solmukohtiin kuin asemille. Huomaa myös pylvään punainen huippu, joka kertoo paikan, jossa ollaan. Kuva Anne Salminen

Kohdeopasteita

Perinnettä on hyödynnetty: Brysselin vanhat värit, punainen ja vihreä on opasteissa otettu käyttöön ja niillä luodaan opasteiden yleisilmettä.

Brysselissä kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet, esimerkkinä arkkitehti Victor Horta suunnittelema art nouveau- kaupunkitalo, on merkitty niiden historiasta kertovin kohdetauluihin. Emaloit taulut on kiinnitetty joko kuvan esittämällä tavalla pylväaseen kohteen eteen tai rakennuksen seinään. Kuva Anne Salminen

Kuva Pekka Mäkelä

Esimerkkejä kohdeopasteista

Kuva Teija Mononen

Opastejärjestelmään kuuluva pysyvä museoviiri. Kuva Arja Saaristo-Wahlberg

Namurin esimerkkejä

Punainen pylväs osoittaa, että ollaan menossa kohti kartalla punaisella merkittyä jokea. Namurissa paneelit korvasivat viitoituksen. Opasteviittaa vastaava paneeli.
Kuva Arja Saaristo-Wahlberg

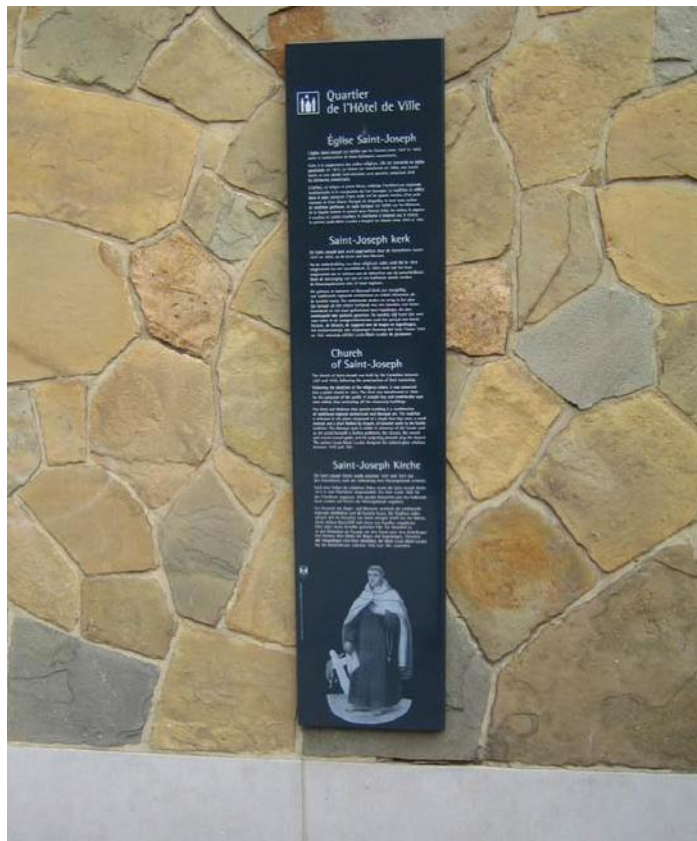
Kuva Arja Saaristo-Wahlberg

Kuva Marjatta Uusitalo

Kohdeopasteita. Opaste on emaloitu levy.
Kuvat Arja Saaristo-Wahlberg

Tournain esimerkkejä

Jalankulkuopasteiden rungon muodostavat ipe-puiset käsittelemättömät pylväät, jotka ovat kauniisti harmaantuneet. Pylväisiin asennetut viitat ovat luonnonväriseksi eloksoitua alumiinia. Viittoihin on molemmin puolin painettu teksti hdf-levylle. Hdf-levy on tummansininen ja teksti valkoinen. Pylväiden päässä on ipe-puiset pallot. Viittoja on toteutettu noin 50 kpl. Kuvat Pekka Mäkelä

Kulttuurikohteiden opastetaulut ovat metallirunkoon kiinnitettyjä hdf-levyjä, joihin kohteesta kertovat kuvat ja teksti on laminoitu. Tauluja on sekä pystysuoraan että lähes vaakatasoon asennettuja. Seinätaulut ovat Namurin tapaan emaloituja. Kuva Arja Saaristo-Wahlberg

Kuva Teija Mononen

Kuva Marjatta Uusitalo

Kuva Pekka Mäkelä

Historia- ja karttatauluja kaupungintalokorttelin alueella.
Kuvat Marjatta Uusitalo

MUITA ULKOMAISIA ESIMERKKEJÄ

Liite 6

Bristol

Opastejärjestelmän kaikille osille on luotu yhtenäinen, graafinen ilme. Sama toistuu myös painetuissa kartoissa.

Graphic Identity

typeface
bristol
ltransit

Graphic identity

Bristol Transit Typeface
A central element of the Legible City visual language is the development of the 'Bristol Transit' typeface. The typeface is used consistently on all new information provided by the initiative, and creates a distinctive signature for Bristol.

Adapted from the award winning Berlin information system, the typeface is highly readable, making it ideal for delivering information within the public realm. Also, a number of tests were carried out on out-of-doors readability. White out text is more readable at distance, and the use of lower case letters aids the recognition of words.

Icons, pictograms and colours
In addition to the typeface, a set of icons and colours for Bristol Legible City have been designed to be instantly understood by the widest audience. Wherever possible internationally recognised symbols have been used to aid recognition.

A flexible palette of colours, chosen for Bristol Legible City, add coherence and legibility to communications. Based on Bristol 'blue' other colours are follow standard conventions; red for Hospitals and light blue for parking.

Bristoliiin on luotu oma moderni, uusi väri-maailma, jota sovelletaan karttoihin, viitoitukseen jne. yleispätevästi.

Opastepylväs ilman karttataulua

kuvat: <http://www.bristollegiblecity.info/projects/5/5.html>

Dublin's Docklands

Esimerkkejä Dublinkin opasteiden värimaailmasta. Kuvat: Dublinkin projektin esite

Kuva Reijo Järvinen

Bryssel

Karttataulujen tulisi olla selkeitä, tyylikkäitä ja helposti huollettavia. Kuvat Marjatta Uusitalo

Ateena

Budapest

Tyypillinen viittaopaste. Helsinkiläiseen malliin verrattuna pylväs on suorassa ja viitat tukevia. Kuvat Marjatta Uusitalo

Havanna

Selkeä opastusjärjestelmä luo ryhtiä kaupunkitilaan. Huomaa värien käyttö. Erityyiset kohteet on merkitty omalla värillään. Kuvat Marjatta Uusitalo

Havanna, Bryssel, Managua

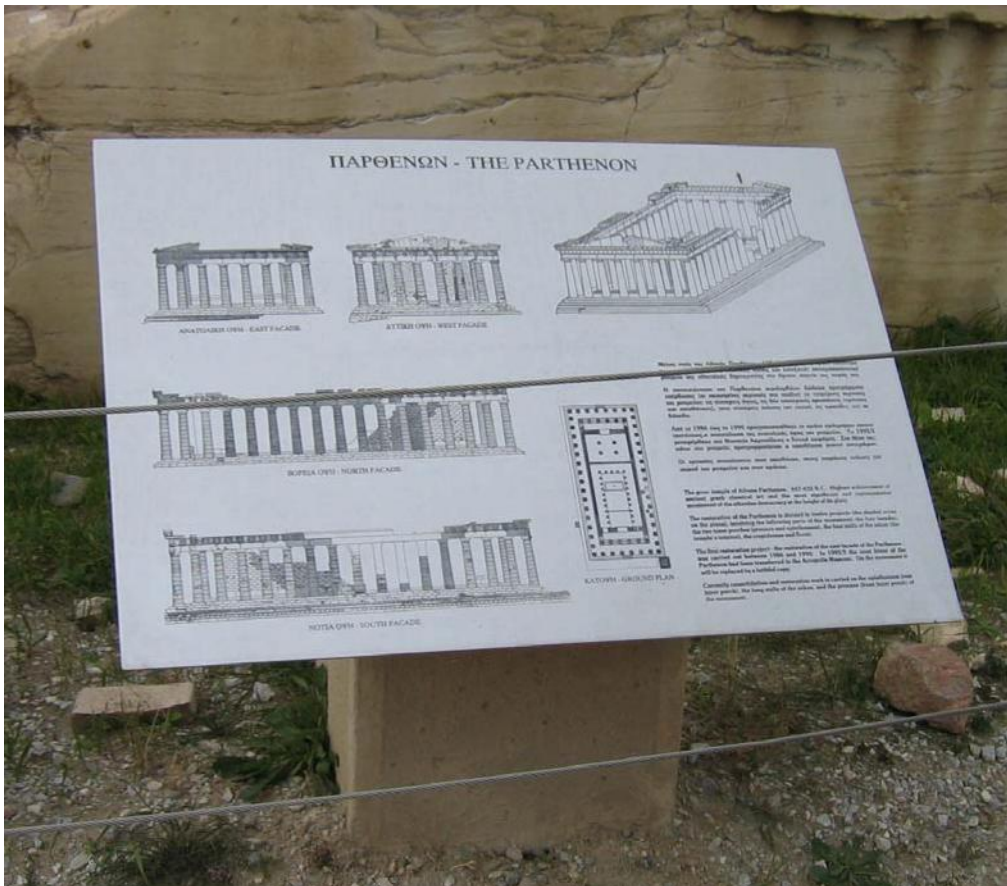
Kadunnimikyltit ovat ulkomailla monissa kaupungeissa selkeitä ja kestäviä emaloituja tai klinkkerilaattoja ja niillä on laadukas ilme. Kuvat Marjatta Uusitalo (Havanna ja Managua)

Ateena

Kohdeopastusta.
Pienikin opaste voi olla hyvin tehokas. Kuvat Marjatta Uusitalo

Tukholma

Historiallisista rakennuksista kertova opastaulu ja puiston (Berzelii Park) historiasta kertova opastaulu.

Kuvat Teija Mononen

Zagreb

Vapaasti seisovien opasteiden tulisi olla ympäristöönsä sopivia, viimeistelyjä, selkeitä ja helposti ylläpidettäviä. Kuva Marjatta Uusitalo

Dublin, Oslo, Lyon

Kulttuuritapahtumista voidaan informoida myös valaisin- tai muihin pylväisiin sijoitetuilla viireillä tai banderolleilla.

Dublin

Kuvat Marjatta Uusitalo

Oslo

Lyon, Cité Internationalé: Uudelle kongressi- ja kulttuurialueelle saavuttaessa valaisinpylväisiin sijoitettu banderollisto. Kuva Lauri Jääskeläinen

Rimini, Glenelg, Tournai

Kulttuuriliputuksella korostetaan paikan merkitystä ja tilallista ilmettä.

Rimini

Glenelg

Kuvat Marjatta Uusitalo

Tukholma

Skeppsholmen: Modernisti toteutettuja opasteita ja viitoituksia. Saarelle on luotu uusi opastejärjestelmä, joka koostuu pyloneista ja viitoituksista.

Viitoissa on käytetty kohokirjaimia ja reuna-
detaljit on viimeistelty. Opasteet ovat selkeitä
(värit, luettavuus) ja pyloni on kiveyksiin istu-
tettu maastoon. Kuvat Marjatta Uusitalo

Tallinna

Tallinnassa on panostettu niin viitoitukseen kuin kohdeopastukseen.

Kuvat Marjatta Uusitalo

Kuvat Marjatta Uusitalo

Opastusjärjestelmä Kampin keskuksesta Kauppatorille

Työryhmä pohti alustavaa opastussuunnitelmaa rajatulla alueella Helsingin kulttuurikeskustassa, välillä Kampin keskus – Kauppatori.

Kaupunkitilassa näkyviä opastusjärjestelmään kuuluvia osia olisivat:

- opasteviitat
- kohdetaulut
- kulttuurilaitosten kohdeviirit
- karttataulut
- kyseisen alueen liikenteenohjausjärjestelmä / liikennemerkit ja kadunnimikyltit

Opastusviitoitus

Opastusviitoitus toteutetaan periaatteella aukiolta aukiolle ja pääkatuja pitkin, jolloin opasteviittojen määrä saadaan pidettyä kurissa. Myös matkustajaterminaalien läheisyydessä ja metroasemilla tulee olla opasteita. Samaan visuaaliseen perheeseen kuuluvat opasteviitat, kohdetaulut ja mahdollisesti kulttuurilaitoksien kohdeviirit auttavat kulkijaa löytämään kohteeseen tai opasteen seuraavalle etapille. Parhaimmillaan opastus luo keskustaan erilaisia kulttuurireittejä.

Opasteviittapylväiden sijoittelun ja niiden sijaintitiheyden voi määrittellä ulkopuolinen asiantuntija, mutta kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa ja kaupunkikuvallisesti herkissä kohteissa myös viranomaisten tulee olla mukana arvioimassa opasteen sopivaa sijoituspaikkaa. Lisäksi opasteiden sijoittamiseen vaikuttavia asioita ovat liikenneturvallisuus ja rakennus- ja huoltotekniset seikat.

Opasteviittapylväiden sijoituspaikat ja niissä olevat viitat voisivat olla seuraavan kaltaisia:

Opasteet Kampissa ja Lasipalatsin kulmalla:

Kiasma, Kansallismuseo, Finlandia-talo, Kansallisooppera, Olympiastadion
Rautatieasema / Rautatientori, Ateneum, Kansallisteatteri
Senaatintori
Esplanadi, Kauppatori
Tempelaukion kirkko, Sibeliuksen monumentti

Opasteet Rautatientorilla:

Kansallisteatteri, Kaisaniemen puisto
Ateneum, Senaatintori
Esplanadi, Kauppatori, Suomenlinna
Kamppi, Kiasma, Kansallismuseo, Finlandia-talo, Kansallisooppera, Olympiastadion
Tempelaukion kirkko, Sibeliuksen monumentti

Opasteet Kauppatorilla / Satamassa:

Senaatintori, Hakaniementori
Uspenskin katedraali, Katajanokka
Suomenlinna
Esplanadi, Ateneum, Rautatientori
Kamppi, Kiasma, Finlandia-talo

Kohdetaulut

Esimerkkejä kohdetauluin mahdollisesti merkittävistä kohteista ovat:

Historialliset puistot:

Esplanadi
Hesperian puisto ja Töölönlahti
Kaisaniemi
Kaivopuisto
Kolmikulma
Vanha kirkkopuisto

Torit / Aukiot

Hakaniementori
Hietalahden tori
Kauppatori
Narinkka
Rautatientori
Senaatintori
Suomen Pankin aukio

Rakennukset:

Ateneum
Finlandia-talo
Kansallismuseo
Kansallisteatteri
Olympiastadion
Rautatieasema
Tempeliahaukion kirkko
Uspenskin katedraali
Vanha kauppahalli

Pilottialue

Kulttuurikeskustan 1. vaiheen opastettava alue

Kulttuurikeskustan laajempi opastaminen

Opastettava kulttuurikeskusta-alue ja pilottialue

6.6.2007

Etukannen kuva Kajsa Lybeck
Takakannen kuvat s. 1 Anne Salminen
s. 2 Marjatta Uusitalo

